

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: *«Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування (на матеріалах Управління фінансів Віньковецької РДА)»*

Виконала: студентка магістратури
за спеціальністю 072 Фінанси,
банківська справа та страхування
Потапова Д. В.

Керівник: кандидат економічних
наук Самарічева Т. А.

Рецензент: доктор економічних
наук, професор Синчак В. П.

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	6
1.1 Сутність, методи та інструменти управління фінансовими ресурсами	6
1.3 Методичні підходи щодо оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами	13
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	19
2.1 Аналіз управління фінансовими ресурсами	19
2.2 Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами.....	40
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	48
3.1 Альтернативні шляхи покращення управління фінансовими ресурсами .	48
3.2 Обґрунтування реалізації напрямів оптимізації управління фінансовими ресурсами	57
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних формувань можливий лише за умов утворення ефективної системи управління фінансовими ресурсами територій, яка передбачає активізацію діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) щодо оптимізації формування та використання обмежених фінансових ресурсів, забезпечення населення фінансовими послугами у достатній кількості та належної якості, сприяння економічній діяльності територій та вирішення соціальних задач. У зв'язку з цим виникає необхідність у поглибленому дослідженні проблем формування місцевих фінансових ресурсів та напрямків їх ефективного використання.

Проблема формування та ефективного використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування України актуалізується особливо сьогодні – в час проведення економічних реформ та процесів територіально-економічної децентралізації. Недостатність фінансових ресурсів для розвитку територій як наслідок розгортання кризових явищ в економіці вимагає залучення нових джерел фінансових ресурсів та застосування сучасних підходів до управління ними. Тому це і обумовлює актуальність теми дослідження.

Дослідженням теоретико-методичних аспектів управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування займалися такі вітчизняні науковці, як Кириленко О. П. [16], Ткачук І. П. [65], Полинюк Н. І. [31], Юрій С. І. [67], Воробйов Ю. М. [8], Брязкало А. Є. [3], Коваленко М. А. [66] та ін.

Поряд із цим, недостатньо висвітленими в науковій літературі залишаються питання оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування та визначення перспектив його удосконалення. Вказане зумовило необхідність проведення дослідження в цій сфері та вибір теми, мети і завдань дослідження.

Мета та завдання роботи. Метою роботи є обґрунтування практичних рекомендацій з удосконалення управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

Для реалізації поставленої мети слід виконати наступні завдання:

- охарактеризувати сутність, методи та інструменти управління фінансовими ресурсами;
- описати основні методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами;
- проаналізувати сучасний стан управління фінансовими ресурсами;
- провести оцінку ефективності управління фінансовими ресурсами;
- виокремити основні шляхи підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами;
- обґрунтувати напрями оптимізації управління фінансовими ресурсами.

Об'єктом дослідження є сукупність фінансових відносин органів місцевого самоврядування щодо управління фінансовими ресурсами.

Предметом дослідження є теоретичні основи, методичні підходи та практичні аспекти управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА.

Методи дослідження. Використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: абстрактно-логічний – для аналізу наукової літератури, теоретичного узагальнення – для формування висновків щодо сутності управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, його впливу на соціально-економічний розвиток територій; декомпозиції – для розкриття мети дослідження і постановки завдань; порівняльний, аналізу та синтезу, статистично-економічний – для оцінки стану управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА; коефіцієнтний та рейтинговий – для дослідження ефективності управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА; системного підходу – для обґрунтування висновків і пропозицій щодо вдосконалення управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА.

Інформаційною базою роботи є нормативно-правові акти, підручники, навчальні посібники, наукові праці вітчизняних вчених, наукові періодичні видання, матеріали інтернет-ресурсів, дані Управління фінансів Віньковецької РДА.

Практична значущість полягає в тому, що сформульовані в магістерській роботі практичні рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовими ресурсами, а саме: скорочення видатків районного бюджету на соціальне націлення шляхом закриття малокомплектних шкіл та спрямування зекономлених коштів на розвиток малого та середнього бізнесу громади; розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках у банківських установах; підвищення інвестиційних можливостей, залучення кредитних ресурсів; подальше відкриття у Віньковецькому районі Фінансово-аналітичного центру; створення мобільного додатку з інформування та надання послуг населенню у фінансовій сфері району, можуть бути використані в роботі працівників Управління фінансів Віньковецької райдержадміністрації Хмельницької області. Окремі пропозиції автора враховані і використовуються в роботі зазначеного управління (довідка № 24 від 22.01.2020 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень та деякі положення роботи обговорювалися й отримали позитивні відгуки на Міжнародних науково-практичних конференціях «Новітні технології сучасного суспільства НТСС-2018» (м. Чернігів, 12 груд. 2018 р.) [24]; «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації» (м. Хмельницький, 20 верес. 2019 р.) [23].

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 65 сторінок. Робота містить 20 додатків на 25 сторінках. Список використаних джерел налічує 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1 Сутність, методи та інструменти управління фінансовими ресурсами

Створення ефективної системи управління фінансовими ресурсами органами місцевого самоврядування є основою формування стійкої фінансової бази для забезпечення покладених на них функцій щодо задоволення потреб суспільства благами. Роль управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування виявляється у таких аспектах як фінансове забезпечення прискореного соціально-економічного та культурного розвитку територій, підвищення добробуту громадян та оптимізації перерозподілу бюджетних ресурсів між територіями та галузями економіки шляхом ефективного формування та використання обмежених фінансових ресурсів.

У традиційному розумінні фінансові ресурси органів місцевого самоврядування як об'єкт управління – це надходження, необхідні для безперервного забезпечення повноважень влади. Однак, на сьогодні існує багато точок зору вітчизняних та зарубіжних вчених щодо трактування поняття «фінансові ресурси органів місцевого самоврядування». Наведемо найпопулярніші погляди науковців у Додатку А (табл. А.1).

Проаналізувавши погляди вчених стосовно терміну «фінансові ресурси органів місцевого самоврядування», можна стверджувати, що це сукупність грошових та негрошових коштів, що утворюються в результаті створення, розподілу та перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту з метою забезпечення їх цілеспрямованого та продуктивного використання у фондovій та нефондовій формах, що спрямовуються на виконання

покладених законом на органи місцевого самоврядування завдань та функцій на користь економічного, соціального, культурного розвитку територій та зростання добробуту населення територіальних громад.

Органи місцевого самоврядування реалізують власні управлінські повноваження у фінансовій сфері в межах нормативно-правового поля (табл. Б.1, Додаток Б).

Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування є об'єктом і реальним вираженням місцевих фінансів, а суб'єктами економічних відносин, в процесі яких вони формуються, розподіляються і використовуються, є територіальна громада та органи місцевого самоврядування, які діють від її імені та в її інтересах, державні органи влади, юридичні та фізичні особи.

Зазвичай, виділяють три рівні формування, розподілу і використання фінансових ресурсів: мікрорівень (суб'єкти підприємництва), мезорівень (рівень регіонів) та макрорівень – рівень держави [8, с. 17].

На обсяг фінансових ресурсів громади, від якого, відповідно, залежить ефективність виконання функцій та завдань місцевого самоврядування впливають такі чинники [69, с. 161]:

- розподіл повноважень між органами державної влади та місцевим самоврядуванням;
- розподіл дохідних джерел державного та місцевих бюджетів;
- чинна система оподаткування, перелік податків і внесків, їх ставки, пільги;
- специфіка міжбюджетних відносин і порядок надання трансфертів місцевим бюджетам із державного бюджету;
- стан фінансового ринку країни та реальні можливості органів місцевого самоврядування у сфері використання запозичених (кредитів) та залучених коштів (місцевих позик);
- склад і фінансовий стан підприємств та інших суб'єктів господарювання, які належать до місцевого господарства.

Дослідження сутності фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, на нашу думку, неможливе без чіткого розуміння і визначення їх складових елементів. Основними складовими фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування є: доходи місцевих бюджетів, фінансові ресурси підприємств комунальної власності, місцеві позики та благодійні, спонсорські внески, пожертвування (Додаток В, рис. В. 1).

Доходи місцевих бюджетів є однією з ключових складових частин фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Саме дохідна частина місцевих бюджетів виступає фінансовою основою органів місцевого самоврядування, яка формується за рахунок власних та закріплених джерел та трансфертних платежів (Додаток В, рис. В. 2). Згідно з положеннями Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцевий бюджет – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [40], а, відповідно до ст. 2 Бюджетного Кодексу України, «управління бюджетними коштами – сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів» [4].

Територіальні надходження включають закріплені за місцевими бюджетами і власні доходи. Закріплені загальнодержавні податки і збори призначені для фінансування делегованих державних повноважень і підлягають централізованому регулюванню. Водночас власні доходи, до яких належать окремі податки і збори, цільові фонди місцевого самоврядування та фінансові ресурси комунальної власності, не підлягають державному регулюванню на стадіях їх формування і використання. Вони забезпечують фінансування місцевих програм. До надходжень із централізованих джерел належать дотації вирівнювання, субвенції та позички, які з допомогою

методів бюджетного вирівнювання в основному застосовуються для збалансування доходів і видатків місцевих бюджетів.

Розвиток системи управління фінансовими ресурсами можливий за умови дослідження та розуміння сутності її функцій. При цьому, варто виокремити функції фінансових ресурсів та функції місцевого самоврядування в процесі управління фінансовими ресурсами.

До функцій фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування науковці відносять перерозподіл ВВП, фіскальну функцію, формування грошових фондів, перерозподіл грошових фондів, стимулювання фінансових потоків [29]. А також такі функції, як: «регулятивна (пов'язана з втручанням органів місцевого самоврядування через фінанси у процес відтворення), контрольна (проявляється через багатоаспектну діяльність органів місцевого самоврядування), розподільча (полягає у розподілі фінансових ресурсів між напрямками цільового використання), стабілізаційна (полягає у забезпеченні на території стабільних умов в економічних і соціальних відносинах)» [18, с. 85], стимулююча передбачає створення умов, за яких органи місцевого самоврядування стають зацікавленими у збільшенні обсягів доходів бюджетів, пошуку альтернативних джерел доходів, ефективному використанні фінансових ресурсів та головна функція – забезпечення життєдіяльності територіальної громади.

Взаємозалежність загальних та спеціальних функцій органів місцевого самоврядування в процесі управління фінансовими ресурсами наведена в Додатку Г (табл. Г.1).

Основні групи суб'єктів системи управління фінансовими ресурсами: орган законодавчої влади, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, громадські об'єднання, вітчизняні та міжнародні донорські організації, фізичні особи та домогосподарства.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади, які здійснюють управління публічними фінансами, поділяють на [17, с. 18]:

- 1) органи загальної компетенції (місцеві державні адміністрації);
- 2) органи спеціальної компетенції: а) Міністерство фінансів України; б) центральні органи та їх регіональні структури, для яких управління публічними фінансами є місією або основним завданням (Державна аудиторська служба України; Державна фіскальна служба України; Державна казначейська служба України; Державна служба фінансового моніторингу України тощо).

У свою чергу, усі зазначені вище суб'єкти акумулюють фінансові ресурси на розвиток різного типу об'єктів, зокрема: соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист населення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт, житлово-комунальне господарство й побутове обслуговування населення), транспортної інфраструктури, інженерно-технічної інфраструктури, інфраструктури підтримки підприємництва, охорони навколишнього природного середовища і т. ін.

Управління у сфері фінансових ресурсів здійснюється відповідно до принципів місцевого самоврядування в Україні: народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів, виборності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності, а також на основі принципів, наведених у табл. Д.1 (Додаток Д).

У процесі управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування важливе місце належить джерелам формування фінансових ресурсів, які поділяються на різні види в залежності від певних ознак (табл. Е.1, Додаток Е).

Джерела утворення фінансових ресурсів стають набагато різноманітнішими за своїм змістом, виходять за аспекти оподаткування і трансформуються в інструменти управління, які є невід'ємною складовою системи управління фінансовими ресурсами [25, с. 43].

Під інструментами системи управління фінансових ресурсів слід розуміти сукупність засобів, необхідних для формування та використання

фінансових ресурсів. До найбільш впливових із них можна віднести: доходи та видатки місцевих бюджетів, місцеві податки та збори, неподаткові надходження, трансферти, субсидії, дотації, субвенції, пільги та преференції, державні компенсації, державне замовлення, інвестиції, фінансові стимули, кредитні продукти, страхові платежі, програми та проекти соціально-економічного розвитку тощо. Окрім зазначеного вище, науковці, враховуючи узагальнений зміст терміна «інструмент» як засіб для здійснення чогось чи впливу на щось, виділяють дещо ширший склад управлінського інструментарію (табл. Ж.1, Додаток Ж).

Розглянувши засоби (інструменти) управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, вважаємо за доцільне подальше дослідження кола способів (методів) управління (табл. 1.1), без визначення, обґрунтування й використання яких неможливий цілеспрямований розвиток системи управління місцевими фінансовими ресурсами.

Таблиця 1.1. Методи управління фінансовими ресурсами ОМС*

№ з/п	Група методів	Методи
1	2	3
1.	Залучення та акумулювання фінансових ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - надання платних адміністративних послуг; - справляння місцевих податків, зборів і платежів; - оренда чи продаж землі, майна та об'єктів муніципальної власності; - залучення благодійних внесків, грантів, дарунків, коштів юридичних та фізичних осіб під цільові проекти і заходи; - внутрішнє і зовнішнє запозичення; - фінансово-кредитна діяльність та участь у статутному капіталі.
2.	Аналізу та оцінювання фінансових ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - неформалізовані методи: розробка системи показників, метод порівняння, побудова аналітичних таблиць, методи експертних оцінок, методи аналізу фінансової (бухгалтерської) звітності; - формалізовані методи: класичні методи аналізу, традиційні методи аналізу (порівняння, використання відносних і середніх величин, угруповання, індексний метод), математико-статистичні методи (кореляційний аналіз, регресійний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів, коваріаційний аналіз тощо), економетричні методи, методи економічної кібернетики і оптимального прогнозування, методи дослідження операцій і теорії прийняття рішень.

Продовження табл. 1.1

1	2	3
3.	Розподілу і використання фінансових ресурсів (ПЦМ)	- розподіл ресурсів в залежності від досягнутих результатів; - економічна доцільність; - економічно обґрунтована економія коштів; - цільове використання коштів.

*Примітка. Складено автором за даними [10, с. 375-378; 26, с. 283; 63, с. 15-16; 64, с. 66].

Більшість методів формування фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування прописані в Бюджетному Кодексі України [4], Податковому Кодексі України [30] та у Законі України «Про місцеве самоврядування» [40]. Методи розподілу фінансових ресурсів в значній мірі, визначаються органами місцевого самоврядування в залежності від умов функціонування, забезпеченості фінансовими ресурсами, взаємодії із мешканцями громади тощо.

С. А. Дяченко систематизує методи, що використовуються в управлінні фінансовими ресурсами, за такими групами: методи, що забезпечують безпосередню участь органів місцевого самоврядування в управлінні місцевими фінансами; методи формування, відтворення й ефективного використання фінансового потенціалу; методи узгодження інтересів державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, господарюючих суб'єктів і жителів; фіскальні методи формування місцевих фінансових ресурсів; методи організації руху потоків фінансових ресурсів; методи формування доходної та видаткової частин бюджету; методи розподілу акумульованих фінансових ресурсів за органами управління, напрямками й розпорядниками бюджету; методи аналізу, контролю та аудиту за дотриманням параметрів руху потоків фінансових ресурсів та їх кінцевих результатів; методи, що спрямовуються на створення умов для формування і розвитку джерел фінансових ресурсів муніципального утворення (встановлення місцевих нормативів забезпечення фінансовими ресурсами, податкових пільг, стандартів ефективності використання фінансових ресурсів); статистичні та економіко-математичні методи (методи порівняння, використання абсолютних і відносних показників, балансові методи, методи побудови динамічних рядів, графічні, табличні) [12, с. 271].

Окрім зазначених, важливе місце в управлінні фінансовими ресурсами ОМС займають методи розрахунку фінансових показників при складанні фінансових планів, зведених балансів фінансових ресурсів територій. Серед них найважливіші: метод екстраполяції, нормативний, математичного моделювання, балансовий та методи, зазначені в табл. 3.1 (Додаток 3).

Таким чином, усі досліджувані елементи у сукупності становлять систему управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, яку ми пропонуємо розглядати як сукупність економічних відносин, що формується під впливом діяльності органів місцевого самоврядування, а також нормативно-правових чинників, і забезпечує формування та використання фінансових ресурсів шляхом застосування певних методів та інструментів, що надає можливість створити відповідні умови для підвищення ефективності функціонування системи управління фінансовими ресурсами адміністративно-територіальної одиниці.

Отже, під управлінням фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування слід розуміти комплекс взаємопов'язаних елементів (функції, принципи, методи та інструменти), застосовуючи які суб'єкти управління взаємодіють між собою з метою забезпечення ефективності та цілісності процесу формування й використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

1.2 Методичні підходи щодо оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами

Інститут місцевого самоврядування, тобто право територіальної громади на самостійне вирішення питань місцевого значення – головна ознака демократичної держави. Реалізація соціально-економічного розвитку громади належить, головним чином, управлінню фінансів органів місцевого самоврядування, а головною складовою при цьому виступає бюджет.

В управлінні фінансовими ресурсами саме їх аналіз та оцінка займають важливе місце, адже вони є з'єднуючою ланкою між збором інформації та прийняттям управлінських рішень. Як правило, оцінкою соціально-економічних показників розвитку громади нехтують, однак її значення полягає в тому, що вона є головним засобом виявлення резервів підвищення ефективності управління ресурсами за умови її врахування при складанні місцевих бюджетів.

Для оцінки управління фінансовими ресурсами ОМС використовується широкий спектр відповідних інструментів. За однією з класифікацій усі методи аналізу можна поділити на дві групи [1, с. 19]:

- якісні, які не дають числової характеристики явищ, що вивчаються, а тільки відповідають на питання, як досліджувати економічні процеси, визначають способи підходу до вивчення закономірностей);

- кількісні, які дають конкретну числову характеристику економічних явищ і в свою чергу поділяються на описові і аналітичні.

В залежності від способів обробки аналітичних даних кількісні методи аналізу можна поділити на формалізовані і неформалізовані.

До формалізованих методів належать такі [20, с. 13]:

1. Класичні методи фінансового аналізу: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, рейтинговий, простих та складних відсотків, дисконтування.

2. Традиційні методи економічної статистики: середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці.

3. Методи математичної статистики вивчення зв'язків: кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний та ін. аналізи.

4. Економетричні методи: матричні, теорії міжгалузевого балансу.

5. Методи економічної кібернетики і оптимального програмування: системного аналізу, лінійного, нелінійного, динамічного програмування та ін.

6. Методи дослідження операцій і теорій прийняття рішень: теорії графів, ігор, масового обслуговування, сітьового планування і управління та ін.

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях [1, с. 20].

До неформалізованих належать такі методи: експертних оцінок та сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняльні, побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць. Як правило результати неформалізованого аналізу оформляються у вигляді аналітичних таблиць, за допомогою яких забезпечується наочність і системне відображення даних аналізу.

При аналізі бюджету регіону як основного джерела проведення розрахунку фінансових показників виділяють такі методи [68, с. 18]:

- горизонтальний аналіз (дослідження динаміки показників звітного періоду з показниками попереднього періоду, з показниками аналогічного періоду минулого року, за попередні періоди);

- вертикальний аналіз (структурний аналіз доходів та видатків);

- порівняльний аналіз (порівняння із середньогалузевими фінансовими показниками, з показниками минулих років, іншої територіальної громади);

- аналіз фінансових коефіцієнтів, який полягає у зіставленні показників звітності та / або фінансового плану з метою розрахунку коефіцієнтів.

- факторний фінансовий аналіз, який проводиться для оцінки впливу окремих чинників на рівень відповідних результативних показників.

Разом із тим, більшість існуючих методичних підходів до оцінки управління фінансовими ресурсами ОМС потребує використання складного математичного апарату, що вимагає значного об'єму статистичної інформації, а також ускладнює сам процес розрахунків. Одним із способів вирішення

даної проблеми є використання методу рейтингової оцінки фінансової стійкості бюджету регіону.

До безперечних переваг рейтингового методу слід віднести всебічний аналіз фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону, а саме: здатності регіону до збалансованого задоволення потреб, забезпечення соціально-економічного розвитку.

Оцінити ефективність управління фінансовими ресурсами доцільно крізь призму показників, які характеризують рівень фінансової стійкості місцевих бюджетів. Адже «фінансова стійкість регіону характеризується наявними ресурсами та відображає спроможність місцевих органів влади виконати покладені на них завдання відповідно до законодавства [62, с. 19].

Рейтингова оцінка – це присвоювання певного рівня (категорії), що характеризує рівень схильності до ризиків, в процесі аналізу кількісних характеристик (показників оцінки фінансового стану територій коефіцієнтами (передусім, співвідношення податкових і неподаткових надходжень, прибутків і видатків бюджету), а також показників обсягу доходів місцевого бюджету в розрахунку на душу населення) в їх впорядкованому ряду [32, с. 132].

Метод придатний за рахунок інших його переваг [22, с. 282]:

- 1) не потрібен аналіз великих масивів даних, тому оцінка мінімально залежить від широти інформаційного контуру;
- 2) передбачається ранжування одержаного результату за певною шкалою;
- 3) для застосування методу потрібні математичні знання тільки в межах елементарних фінансових розрахунків.

Для визначення фінансової стійкості місцевого бюджету слід використати показники відображені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості місцевого бюджету*

Фінансові показники	Формула для розрахунку	Нормативне значення	Характеристика показника
Коефіцієнт бюджетного покриття	$K_{\text{бп}} = \text{БД} / \text{БВ}$	(0,7; x)	Показує відповідність доходів місцевих бюджетів і повноважень, покладених на місцеві органи влади
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	$K_{\text{в}} = \text{МТ} / \text{БД}$	(-x; 0,3)	Показує міру впливу державних органів влади на формування доходів місцевих бюджетів, оскільки між значенням чисельника і сумою трансфертів існує прямо пропорційна залежність
Коефіцієнт дотаційності	$K_{\text{д}} = \text{Д} / \text{БД}$	(-x; 0,3)	Показує міру залежності місцевих органів влади від фінансування з державного бюджету.
Коефіцієнт самостійності	$K_{\text{с}} = \text{ВД} / \text{БД}$	(0,7; x)	Показує міру залежності фінансових можливостей місцевих органів влади під час фінансування видатків місцевого бюджету від трансфертів із державного бюджету.
Коефіцієнт податкової самостійності	$K_{\text{пс}} = \text{ПН} / \text{БД}$	(0,6; x)	Показує взаємозв'язок між обсягами податків, які збираються до місцевого бюджету, та доходами місцевого бюджету.
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	$K_{\text{бз}} = \text{Д}_{\text{м}} / \text{Д}_{\text{з\text{мб}}}$	=1	Призначений для оцінки рівномірності забезпечення населення бюджетними послугами.

*Примітка. Складено автором за даними [9, с. 115].

Коефіцієнт бюджетного покриття відображає вимоги, задекларовані в ст. 9 п. 2 Європейської хартії місцевого самоврядування [13], а саме: обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає повноваженням, передбаченим Конституцією або законом. Відповідно, сутність даного показника знайшла відображення в принципі збалансованості, який визначено в Бюджетному кодексі України [4].

Ми пропонуємо коефіцієнти, розраховані за даними місцевих бюджетів стандартизувати відносно еталонного значення за формулою:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_i}, \quad (1.1)$$

де a_{ij} – поточне значення кожного з коефіцієнтів, що характеризують певний фінансовий ризик;

$\max a_i$ – умовно-еталонне значення для кожного коефіцієнта;

x_{ij} – стандартизовані показники рівня аналізованих фінансових ризиків.

Для кожного фінансового ризику, що аналізується значення його рейтингової оцінки визначається за формулою:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}, \quad (1.2)$$

Чим менше значення рейтингової оцінки (R), тим менше рівень ризику.

Отримані значення рейтингової оцінки за кожним місцевим бюджетом або для кожного звітного періоду заносяться в таблицю, де за рядками записані аналізовані фінансові ризики, а за стовпцями номери бюджетів або періодів. Далі отримана низка значень ділиться на 4 групи, використовуючи кватильний коефіцієнт варіації. Першій групі з найменшим значенням середньоквадратичного відхилення привласнюється за шкалою ранг 1 – «безризиковий», далі відповідно 2 – «мінімальний ризик», 3 – «критичний ризик», 4 – «неприпустимий ризик». Кожному рангу співвідноситься інтервал значень показників, віднесених до даної групи.

Отже, основні переваги рейтингового методу полягають у такому: по-перше, він синтезує в собі весь вплив включених у дослідження показників і коефіцієнтів; по-друге, зводить проблему оцінювання фінансової стійкості бюджету до одного кількісного значення, що значно полегшує економічну інтерпретацію отриманих результатів.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1 Аналіз управління фінансовими ресурсами

Управління фінансами – це одна із складових управління соціально-економічним розвитком району, яке здійснює спеціальний апарат (Управління фінансів Віньковецької РДА) за допомогою специфічних прийомів і методів впливу на цілеспрямоване формування, використання та розпорядження коштами місцевих бюджетів, а також фінансами комунальних підприємств. Головною складовою в системі управління фінансів Віньковецького району виступає бюджет. Місце Управління фінансів Віньковецької РДА в бюджетному процесі показане на рис. И.1 (Додаток И).

Місцеві бюджети Віньковецького району формуються з врахуванням норм Податкового і Бюджетного кодексів України, Закону України «Про Державний бюджет України» та інших законодавчих актів [42; 43; 44; 45; 46].

Система місцевих бюджетів Віньковецького району нараховує 19 бюджетів: один районний, один селищний та 17 сільських. Місцеві бюджети району згідно з Бюджетним кодексом містять надходження і витрати на виконання повноважень органів місцевого самоврядування, та відповідно до основних принципів бюджетної системи України, є збалансованими. Це означає, що повноваження на здійснення витрат бюджетів відповідають обсягу його надходжень.

Виконання Віньковецького районного бюджету координує Віньковецька районна державна адміністрація. Загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координацію діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету

здійснює Управління фінансів Віньковецької районної державної адміністрації, організаційна структура якого наведена в Додатку К, рис. К.1.

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється управлінням Державної казначейської служби України у Віньковецькому районі. Казначейське обслуговування коштів районного бюджету передбачає:

- розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;
- контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійснення платежів за цими зобов'язаннями;
- ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- здійснення інших операцій з бюджетними коштами.

У процесі казначейського обслуговування Віньковецького районного бюджету, Управління Державної казначейської служби України у Віньковецькому районі здійснює обслуговування місцевих бюджетів видатками; установлює порядок відкриття та відкриває рахунки в органах Державної казначейської служби України; здійснює розрахунки за міжбюджетними трансфертами; щоденно перераховує залишки надходжень на рахунки загального та спеціального фондів місцевих бюджетів; здійснює операції на рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України; здійснює попередній та поточний контроль за цільовим спрямуванням бюджетних коштів тощо. Порядок здійснення видатків при казначейському обслуговуванні бюджетів відображено в Додатку Л.

Віньковецький районний бюджет Хмельницької області виконується за розписом, який затверджується начальником Управління фінансів Віньковецької райдержадміністрації. До затвердження розпису місцевого бюджету начальником Управління фінансів затверджується тимчасовий розпис районного бюджету на відповідний період. Управління фінансів

протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису районного бюджету встановленим бюджетним призначенням.

Стан виконання бюджету Віньковецького району за останні 5 років можна побачити за допомогою рис. 2.1.

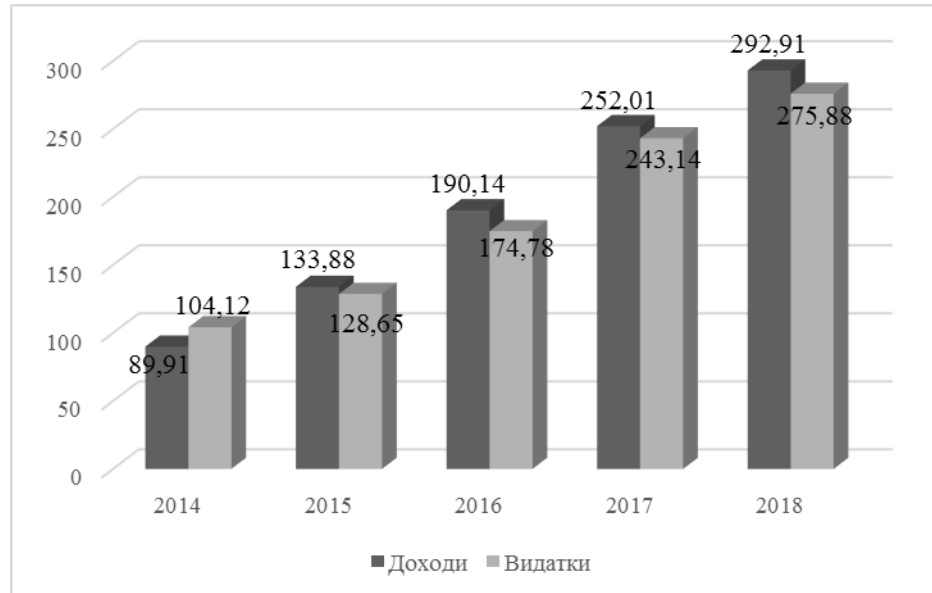

Рисунок 2.1 - Динаміка загального фонду бюджету Віньковецького району, млн грн*

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

З рис. 2.1 видно, що протягом 2014-2018 рр. доходи, як і видатки, загального фонду районного бюджету мають тенденцію до збільшення. Це пов'язано, перш за все, з інфляційними процесами в країні. Крім того, доходи загального фонду перевищують видатки загального фонду (дотримується принцип збалансованості бюджету). Це пояснюється тим, що Віньковецька районна державна адміністрація працювала над створенням умов для стабілізації економіки, проведенням ефективної податково-бюджетної політики, в першу чергу, для забезпечення зростання виробництва в промисловості, сільському господарстві, будівельній галузі. З цією метою головою райдержадміністрації прийнято розпорядження від 09.02.2017 р. №49/2017-р «Про заходи щодо наповнення місцевих бюджетів, дотримання жорсткого режиму економії бюджетних коштів» [38].

Поряд із виконанням бюджету важливим є його порядок складання, розгляду і затвердження, який розпочинається із процесу бюджетного

планування. Здійснення середньотермінового бюджетного планування Віньковецького району передбачає два основні етапи:

- розробку та ухвалення бюджетного прогнозу на основі макроекономічного прогнозування на середньотермінову перспективу;
- корегування показників планового (або поточного) року і уточнення показників на наступні роки.

Прогноз бюджету Віньковецького району на 2019-2020 рр. визначено на основі Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [47] та з урахуванням прогнозних показників соціального та економічного розвитку України та області. Прогнозні показники районного бюджету на 2020-2021 рр. є основою для складання головними розпорядниками бюджетних коштів планів своєї діяльності та формування показників проекту обласного бюджету.

Прогнозування бюджету Віньковецького району здійснюється за допомогою програмно-цільового методу. Особливими складовими цього методу в бюджетному процесі є бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм.

Так, приміром, при складанні проекту бюджету району на 2019 р. враховувались наступні програми: Програма відзначення державних та професійних, ювілейних дат, заохочення за заслуги перед громадою Віньковецького району, здійснення представницьких та інших заходів на 2017-2019 рр. – 50000 грн. Програма архівної справи Віньковецького району на 2018-2020 рр. – 120000 грн. Комплексна програма соціального захисту населення на 2016-2020 рр. – 120000 грн (Районна рада – 60000 грн, соціальний захист – 60000 грн). Районна програма соціального та правового захисту дітей на 2018-2021 рр. – 16000 грн. Про затвердження районної програми надання соціальних послуг центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді на 2019-2023 рр. – 9000 грн. Програма покращення надання медичної допомоги населенню Віньковецького району «Здоров'я

Віньковечини» на 2017-2019 рр. – 840300 грн. Всього на програми – 1155300 грн.

Далі Віньковецька районна державна адміністрація подає на розгляд районної ради проєкт рішення сесії районної ради «Про районний бюджет на 2019 рік», пояснювальну записку з додатками до нього. Розглянувши подання районної державної адміністрації, відповідно до Бюджетного кодексу України, згідно з п. 17 ч. 1 статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [40], районна рада приймає Рішення про районний бюджет на 2019 р [46].

Дослідження управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА продовжимо аналізом дохідної частини бюджету району за допомогою таблиць 2.1 та 2.2.

Таблиця 2.1. Динаміка надходжень до Віньковецького районного бюджету у 2014-2018 роках, млн грн*

Районний бюджет	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення 2018 р. від 2014 р.	
						+/-	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Разом, в т. числі:	93,24	159,27	232,81	272,98	317,28	224,03	340,2
загальний фонд	89,91	133,88	190,14	252,01	292,91	202,99	325,7
спеціальний фонд	3,32	25,38	42,67	20,96	24,36	21,03	731,9

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

За 2017 р. до місцевих бюджетів Віньковецького району надійшло доходів загального та спеціального фондів з трансфертами 272,98 млн грн. У 2018 р. до бюджету надійшло 317,28 млн грн, що порівняно з 2017 р. на 44,30 млн грн більше, темп приросту складає 16,2 %.

Спостерігається значне збільшення надходжень до загального фонду бюджету щороку: у 2015 р. надійшло доходів на 66,03 млн грн більше ніж у 2014 р. У 2016 р. доходи збільшились на 56,25 млн грн порівняно із 2015 р., у 2017 р. – на 61,87 млн грн порівняно із 2016 р.

Збільшення надходжень по загальному фонду пояснюється зростанням податку на доходи фізичних осіб на 11,1 % у зв'язку із підвищенням рівня мінімальної заробітної плати із 1218 грн до 4173 грн. Обсяг загального фонду районного бюджету збільшуватиметься на обсяг рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» [33], яким передбачено зарахування з 1 січня 2019 р. даного платежу в розмірі 37 % до районного бюджету.

Значні зміни відбулись за надходженнями до спеціального фонду. Так, у 2016 р. до спеціального фонду надійшло 42,67 млн грн, що на 17,28 млн грн більше ніж у 2015 р., тоді як у 2017 р. – 20,96 млн грн, що на 21,71 млн грн менше ніж у 2016 р. У 2018 р., порівняно із 2017 р., ми спостерігаємо приріст надходжень до спеціального фонду на 3,4 млн грн.

Таким чином, за 2014-2018 рр. доходи до районного бюджету, зокрема до загального фонду, стабільно зростали. По спеціальному фонду спостерігаються значні коливання, це пов'язано із нестабільністю надходжень, які призначені на забезпечення фінансування ресурсами певної мети.

Із таблиці 2.2 видно, що у структурі доходів бюджету Віньковецького району найбільшу частку (без урахування міжбюджетних трансфертів) мають податкові надходження. Найнижча їх частка становила 8,14 % у 2015 р., а найвища – 23,22 % у 2018 р. Податкові надходження зросли на 60,68 млн грн у 2018 р. порівняно із 2014 р.

Основним джерелом надходжень районного бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів) є податок на доходи фізичних осіб, питома вага якого становить 14,33 % від показника доходів загального фонду 2018 р., що майже на 6 % більше, ніж у 2014 р. (8,09 %). Це пов'язано із збільшенням мінімальної заробітної плати із 1218 грн до 4173 грн та збільшенням фонду оплати праці, відповідно податок на доходи фізичних осіб із заробітної плати збільшується на 11,1 %.

Таблиця 2.2. Структура надходжень до загального фонду Віньковецького районного бюджету у 2014-2018 роках*

Показники	2014		2015		2016		2017		2018	
	млн грн	пит. вага, %	млн грн	пит. вага, %	млн грн	пит. вага, %	млн грн	пит. вага, %	млн грн	пит. вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Податкові надходження	7,32	8,14	23,08	17,24	36,21	19,04	51,70	20,51	68,01	23,22
- податок на доходи фізичних осіб	7,27	8,09	12,29	9,18	20,36	10,71	32,79	13,01	41,98	14,33
- рентна плата за використання лісових ресурсів	0,02	0,02	0,48	0,35	0,27	0,14	0,53	0,21	0,72	0,24
- місцеві податки	0,00	0,00	8,94	6,68	13,80	7,26	16,30	6,47	23,79	8,12
Неподаткові надходження	0,006	0,006	0,49	0,36	0,67	0,35	1,30	0,51	1,40	0,48
- адміністративні збори та платежі	0,00	0,00	0,31	0,23	0,63	0,33	0,98	0,39	1,19	0,41
Офіційні трансферти	82,58	91,84	110,27	82,36	153,24	80,59	199,01	78,96	223,49	76,3
- дотації з державного бюджету	51,78	57,58	11,26	8,41	8,41	4,42	20,97	8,32	8,90	3,04
- субвенції з державного бюджету	30,80	34,25	99,01	73,95	144,83	76,17	178,03	70,64	71,00	24,24
Всього	89,91	100	133,88	100	190,14	100	252,01	100	292,91	100

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування зараховується до районного бюджету в розмірі 0,72 млн грн на 2018 р., або 0,24 % у структурі надходжень до бюджету 2019 р., що на 34,5 % більше ніж у 2017 р.

У структурі доходів бюджету місцеві податки мають чітку тенденцію до збільшення майже на 1 % щороку (6,68 %; 7,26 %; 6,47 %; 8,12 % у 2015-2018 рр. відповідно). Так, у 2018 р. місцеві податки зросли на 14,85 млн грн порівняно із 2015 р.

Щодо неподаткових надходжень, то вони становлять найменшу частину надходжень бюджету району. Найвища частка неподаткових надходжень у структурі доходів бюджету припала на 2017 р. і становила 0,51 %, а найменша – на 2014 р. (0,006 %).

Питома вага офіційних трансфертів у 2014, 2015 та 2016 рр. становила 91,84 %, 82,63 % та 80,59 % відповідно, однак, у 2018 р. цей показник зменшився на 15 % порівняно із 2014 р. За 2018 р. ми спостерігаємо різке зниження обсягу трансфертів з державного бюджету: субвенції з державного бюджету у загальній структурі доходів бюджету становили 24,24 %, тоді як у 2015-2017 рр. цей показник дорівнював 73,95 %; 76,17 %; 70,64 % відповідно. Це пояснюється тим, що:

- зменшено обсяг субвенції на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), управління багатоквартирним будинком, поводження з побутовими відходами (вивезення побутових відходів) та вивезення рідких нечистот, внесків за встановлення, обслуговування та заміну вузлів комерційного обліку води та теплової енергії, абонентського обслуговування для споживачів комунальних послуг, що надаються у багатоквартирних будинках за індивідуальними договорами». Зменшені видатки передано Мінсоцполітики за окремою бюджетною програмою на запровадження механізму надання передбачених законодавством пільг та субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг у грошовій формі;

- при розрахунку медичної субвенції враховано цільові кошти для медичного обслуговування внутрішньо переміщених осіб.

Усі статті надходжень до загального фонду бюджету обраховуються та прогнозуються на відповідний плановий рік.

Наведемо приклад розрахунку (табл. М.1 (Додаток М) основного джерела надходжень до бюджету – податку на доходи фізичних осіб на 2019 р.

Основні чинники, які впливають на надходження податку на доходи фізичних осіб: застосування єдиної ставки (18 %) оподаткування доходів фізичних осіб; підвищення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму; зниження податкового навантаження на громадян, за рахунок надання податкової соціальної пільги на рівні 50 % прожиткового мінімуму для працездатних осіб для будь-якого платника податку за умови, що дохід не перевищує 1,4 прожиткового мінімуму для працездатних осіб, визначено у сумі 730 тис. грн.

Проведемо аналіз виконання плану по доходах бюджету (табл. Н.1, Додаток Н). Виходячи з табл. Н.1, можна стверджувати, що в період з 2015 по 2018 рр. фактична частина усіх надходжень переважала над плановою у середньому на 3 %, що є позитивною тенденцією. Питома вага фактичних податкових надходжень у 2015 р. становила 127,9 % від прогнозних, у 2016 р. – 130 %, 2017 р. – 118 %, та 113 % – у 2018 р. Це свідчить про те, що розміри податкових доходів недооцінені, однак, у 2017-2018 рр. прогнозні показники податків були ближчими до реальних.

Неподаткові надходження протягом 2015-2017 рр. недооцінені майже на 50 %, а у 2018 р. – на 20 %.

Абсолютно непрогнозованою протягом усіх років залишається стаття доходи від операцій з капіталом, адже якщо у 2015 р. ці надходження склали 35121,93 грн, то у 2018 р. – лише 400 грн.

Негативне відхилення від плану за досліджуваний період мають лише офіційні трансферти (в межах 1 %). У 2017 р. офіційних трансфертів не надійшло до бюджету у сумі 1,37 млн грн, а у 2018 р. – 0,48 млн грн.

Загалом, оцінка виконання плану по доходах дозволяє стверджувати про ефективне бюджетне планування дохідної частини Віньковецькою РДА.

Одержані місцевим бюджетами доходи забезпечили загальну позитивну тенденцію в частині фінансування видатків бюджетів району, а саме:

- своєчасно виплачено заробітну плату працівникам бюджетних установ, стипендії; профінансовано енергоносії та комунальні послуги, які споживаються бюджетними установами та надаються бюджетним установам;
- в повному обсязі профінансовано видатки району на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам, дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, які утримуються в дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях;
- профінансовано інші видатки, необхідні для виконання бюджетними установами своїх функцій та пріоритетні програми.

Згідно Бюджетного Кодексу України кошти місцевого бюджету витрачаються лише на цілі і в межах, затверджених місцевими радами [4].

Для характеристики управління видатками місцевих бюджетів проведемо аналіз видатків загального фонду Віньковецького районного бюджету Хмельницької області за 2014-2018 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Аналіз виконання видатків загального фонду бюджету Віньковецького району, млн грн*

Рік	Затверджений план на рік	План на рік з урахуванням змін	Всього профінансовано за вказаний період	Касові видатки за вказаний період	% виконання на вказаний період
1	2	3	4	5	6
2014	104,71	105,78	104,12	104,12	98,44
2015	109,42	130,38	128,65	128,65	98,67
2016	129,25	177,67	174,78	174,78	98,37
2017	169,76	248,18	243,14	243,14	97,97
2018	249,55	280,82	275,88	275,88	98,24

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Районний бюджет за видатками у 2014 р. виконано на 98,44 % (104,12 млн грн при затвердженому плані 105,78 млн грн). У 2015 р. план виконано на 98,67 %. При затвердженому плані 130,38 млн грн фактично

виконано 128,65 млн грн. В 2016 р. планові показники по бюджету за видатками виконано на 98,37 %, при плані 177,675 млн грн видатки профінансовано у сумі 174,78 млн грн. За 2017 р. видатки районного бюджету склали 243,14 млн грн при запланованих показниках на рік – 248,18 млн грн, рівень виконання складає 97,97 %. В 2018 р. планові показники по бюджету виконано на 98,24 %, при плані 280,82 млн грн видатки профінансовано в сумі 275,88 млн грн.

Аналіз видатків районного бюджету Віньковецького району свідчить, що обсяг бюджету за видатками зростає з року в рік, що й показано на рис. 2.2.

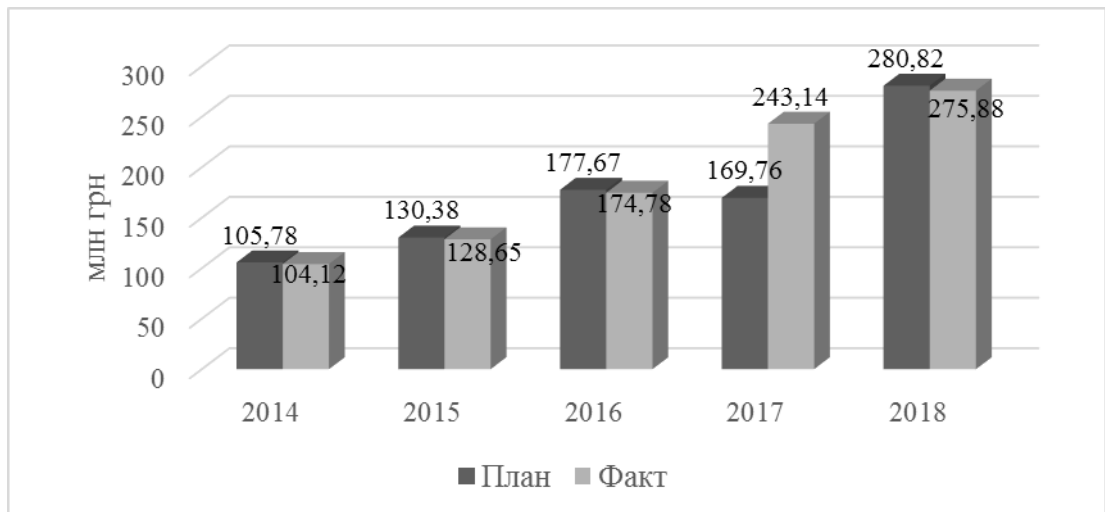

Рисунок 2.2 - Динаміка видатків районного бюджету за 2014-2018 рр.*

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Аналіз видатків бюджету району доцільно розглянути за функціональною структурою (табл. 2.4).

Із табл. 2.4 видно, що найбільшу питому вагу у видатках Віньковецького районного бюджету займають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. Їх питома вага у 2014 р. становила 33,06 %, у 2015 р. склала 34,5 %, у 2016 р. – збільшилась до 46,2 %, і в 2017 р. видатки на цю галузь займали 46,1 % у загальному обсязі, в 2018 р. частка видатків зменшилась і складала 41,8 %. Збільшення частки видатків у 2016 р. обумовлене з ростом соціального прожиткового мінімуму та розширенням категорії осіб, які отримують соціальну допомогу.

Таблиця 2.4. Структура видатків Віньковецького районного бюджету за функціональною класифікацією за 2014-2018 рр.*

Функціо- нальна ознака	2014		2015		2016		2017		2018		Відх. 2018/ 2014, +/-
	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Загально- державні функції	0,75	0,72	6,58	5,11	7,33	4,19	11,66	4,8	16,24	5,88	10,49
ЖКГ	0,16	0,15	0,65	0,5	1,17	0,67	1,86	0,76	2,44	0,88	1,78
Економіч- на діяльність	0,49	0,47	1,52	1,18	2,74	1,56	2,52	1,04	3,41	1,24	2,92
Охорона здоров'я	16,97	16,29	17,61	13,6	18,45	10,5	27,95	11,5	30,82	11,2	14,25
Духовний і фізичний розвиток	3,31	3,18	5,19	4,03	5,70	3,26	7,64	3,14	7,46	2,7	5,94
Освіта	32,69	31,39	42,23	32,8	43,14	24,7	66,16	27,2	82,1	29,7	48,78
Соціальний захист	34,43	33,06	44,33	34,5	80,82	46,2	112,21	46,1	115,3	41,8	77,8
інші	15,3	14,69	10,54	8,2	15,43	8,83	13,15	5,4	18,03	6,54	9,72
Усього	104,12	100	128,65	100	174,78	100	243,15	100	275,8	100	171,68

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

В 2014-2015 рр. питома вага видатків на фінансування установ освіти складала майже 32 %, а в 2016 р. вона зменшилась і складала 24,7 %, в 2017 р. – 27,2 %, що на 5,6 % менше, ніж у 2015 р. Зменшення частки видатків у 2016 р. пов'язано із збільшенням частки видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. У 2018 р. питома вага видатків збільшилась, у порівнянні з 2017 р., на 2,5 % і становила 29,7 %.

Частка видатків в об'ємі районного бюджету на фінансування охорони здоров'я у 2014 р. становила 16,29 %, а у 2015 р. склала 13,6 %, у 2016 р. вона зменшилась на 3,1 % та склала 10,5 %, у 2017 р., вона збільшилась, порівняно з 2016 р., і склала 11,5 %, у 2018 р. частка видатків дещо зменшилась і становила 11,2 %.

Щодо видатків на утримання органів державного управління в об'ємі районного бюджету, то їх питома вага у 2015 р. склала 5,1 %, що на 4,4 % більше, ніж у 2014 р. (0,72 %), у 2016 р. – зменшилась до 4,19 %, і в 2017 р.

видатки на цю галузь займали 4,8 % у загальному обсязі, в 2018 р. частка видатків збільшилась і складала 5,8 %. Збільшення частки видатків обумовлене з ростом заробітних плат для працівників органів державного управління.

Приведені дані таблиці свідчать, що питома вага видатків бюджету району на духовний та фізичний розвиток населення у 2014-2018 рр. складає 3,18 %, 4,0 %, 3,2 %, 3,1 % та 2,7 % відповідно.

По економічній діяльності питома вага видатків в об'ємі бюджету протягом 2015-2018 рр. майже не змінювалась і складала 1,0 – 1,5 %. У 2014 р. частка цих видатків становила 0,47 %.

Протягом 2014-2018 рр. спостерігалось незначне збільшення частки видатків на житлово-комунальне господарство: якщо у 2014 р. вона займала 0,15 % у загальному об'ємі районного бюджету, то у 2018 р. вона зросла до 0,88 %. Зріст спричинений тим, що протягом 2014-2018 рр. проводились енергозберігаючі заходи та відбувся розвиток інфраструктури доріг.

Розглянемо детальніше найбільшу статтю витрат районного бюджету – витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення населення в табл. П.1 (Додаток П). Планування витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення на місцевому рівні здійснює управління праці та соціального захисту населення Віньковецької районної державної адміністрації.

У складі видатків районного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення більше 73 % у 2014 р. припадає на соціальний захист сім'ї, дітей і молоді. Ця група витрат займає майже 40 % у 2015 р., 29 %, 24 %, 21 % та 20 % – у 2016 та 2018 рр. відповідно. Скорочення питомої ваги видатків на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді у структурі соціального захисту населення за період 2016-2018 рр. пов'язане із збільшенням видатків на відшкодування витрат населенню на оплату житлово-комунальних послуг.

Динаміка абсолютних показників цих видатків у період 2015-2018 рр. зросла на 5,44 млн грн. Зазначені видатки були спрямовані на:

- виплату допомог у зв'язку з вагітністю і пологами, на догляд за дитиною до 3 років, при народженні дитини, на дітей одиноким матерям, тимчасових державних допомог дітям, державних соціальних допомог малозабезпеченим сім'ям;

- утримання закладів, які надають соціальні послуги дітям, котрі опинилися у складних життєвих обставинах;

- інші програми соціального захисту.

За 2015-2018 рр. ми спостерігаємо збільшення як питомої ваги, так і абсолютного значення підстатті витрат на надання житлових субсидій населенню. У 2017 р. оплата житлових субсидій у структурі соціального захисту та забезпечення займала 61 % та становила 68,58 млн грн, тоді як у 2015 р. цей показник становив майже 25 % (11,06 млн грн). Зменшення питомої ваги цієї підстатті витрат прослідковується у 2018 р. (на 2,6 % порівняно із 2017 р.).

Третє місце за обсягом бюджетного фінансування соціального захисту населення за рахунок коштів Віньковецького районного бюджету займає соціальний захист на випадок непрацевдатності. Частка у структурі видатків за даною функцією впродовж 2014-2018 рр. становила 4,82 %, 15,8 %, 12,5 %, 10,5 % та 12,8 % відповідно. Зростання у 2018 р. підстатті витрат на випадок непрацевдатності пов'язане із зменшенням фінансування субсидій житлово-комунальних послуг населенню. Динаміка абсолютних значень видатків місцевого бюджету на соціальний захист на випадок непрацевдатності вказує на зростання з 1,66 млн грн у 2014 р. до 14,81 млн грн у 2018 р., або на 13,5 млн грн.

Слід зазначити, що за 2014-2018 рр. видатки на соціальний захист пенсіонерів займали 5,8 %, 4,6 %, 2,6 %, 3,0 % та 3,5 % відповідно у складі видатків районного бюджету на соціальний захист.

Наступним показником у структурі видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення є видатки на соціальний захист інших категорій населення, питома вага якого становить в період 2014-

2018 рр. 0,14 %, 8,2 %, 1,3 %, 2,1 % та 0,6 % відповідно. У 2018 р. порівняно із 2015 р. частка видатків державного бюджету на соціальний захист інших категорій населення зменшилась на 7,6 %. До групи соціального захисту інших категорій населення відносять захист осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС та інші програми в галузі соціального захисту та соціального забезпечення, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Одним із факторів підвищення реальних доходів населення та зменшення проявів бідності є посилення адресності та підвищення розмірів державних допомог сім'ям з дітьми та малозабезпеченим сім'ям, які значно зростають з року в рік. Водночас зауважимо, що перманентне зростання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення за рахунок коштів місцевих бюджетів може викликати у населення споживацькі настрої, та не спонукати їх до забезпечення якісного рівня життя за рахунок власної праці.

Разом з тим, такі видатки як соціальний захист безробітних та фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту населення взагалі не фінансуються з місцевих бюджетів, це прерогатива виключно державного бюджету.

Більша частина видатків Віньковецького районного бюджету традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, духовний та фізичний розвиток). Розглянемо структуру видатків на освіту за допомогою табл. Р.1, Р.2 та Р.3 (Додаток Р).

Видатки на утримання закладів дошкільної освіти складали 6,76 % у 2014 р., по 15 % у 2015-2017 рр. та 13 % у 2018 р. від загальних витрат на освіту Віньковецького районного бюджету. Зменшення питомої ваги у 2018 р. пояснюється збільшенням частки видатків на інші заходи та заклади у сфері освіти. В динаміці у 2018 р. порівняно із 2015 р. абсолютне значення видатків на фінансування дошкільної освіти зросло на 4,38 млн грн (6,76 млн грн у 2015 р. та 11,14 млн грн у 2018 р.). У 2014 р. утримання

закладів дошкільної освіти з Віньковецького районного бюджету не фінансувалося.

Найбільшу питому вагу у видатках на освіту мають складати видатки на загальну середню освіту. Так, у 2014 р. цей показник дорівнював 92,26 %, у 2015 р. – 76,9 %, 77,2 % у 2016 р., 78,4 % у 2017 р. та 77,8 % – у 2018 р. З районного бюджету фінансуються 19 загальноосвітні школи. Фінансування загальної середньої освіти збільшилось із 30,16 млн грн у 2014 р. до 63,9 млн грн у 2018 р., або на 33,8 млн грн.

Методичне та матеріальне забезпечення навчальних закладів у видатках Віньковецького районного бюджету на освіту коливається від 4,1 % до 5,6 % протягом 2014-2018 рр. До складу цих видатків відносяться витрати на фінансування інклюзивно-ресурсного центру, централізованої бухгалтерії, господарської групи Віньковецького району.

Значні зміни відбулись у видатках на інші заходи та заклади освіти. Якщо у 2015 р. у складі витрат на освіту ця підстаття становила 0,03 %, то у 2018 р. – 2,67 %. Це пов'язано з тим, що у 2018 р. з Віньковецького районного бюджету розпочалось фінансування підготовки робітничих кадрів для закладу професійно-технічної освіти.

Дані таблиць Р.2 та Р.3 свідчать, що в складі видатків на освіту за економічною класифікацією закладені кошти на виплату:

- Основної заробітної плати, виходячи з мінімальної заробітної плати працівників бюджетних установ (з 1 січня 2018 р. в розмірі 3723 грн та посадового окладу працівника I тарифного розряду ЄТС з 1 січня 2018 р. в розмірі 1762 грн).

- Доплат і надбавок до заробітної плати, які носять обов'язковий характер (виплата матеріальної допомоги, грошової допомоги педагогічним працівникам, надбавки за вислугу років, за престижність праці педпрацівникам (в розмірі 20 відсотків), за шкідливі умови праці тощо); доплати до рівня мінімальної заробітної плати.

Витрати на оплату праці та нарахування на заробітну плату за 2015-2019 рр. становили 35,26 млн грн, 34,56 млн грн, 56,04 млн грн, 69,67 млн грн та 77,07 млн грн відповідно. У 2019 р. видатки на оплату праці з нарахуваннями зросли на 41,81 млн грн або на 118,5 % порівняно із 2015 р. Зростання видатків на заробітну плату спостерігається з року в рік, а це обумовлено підвищенням мінімальної заробітної плати та зростанням тарифних ставок відповідно до Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери та збереження відповідно співвідношення в оплаті праці.

Заробітна плата з нарахуваннями займає найбільшу питому вагу в об'ємі бюджету освіти. Так, в 2015 р. заробітна плата з нарахуваннями склала 83,5 % в об'ємі бюджету на освіту, в 2016 р. – 80,1 %, в 2017 р. – 84,7 %, в 2018 р. – 84,8 %, в 2019 р. – 85,5 %.

- На придбання матеріалів, предметів, обладнання в сумі 1,24 млн грн, 1,87 млн грн, 2,27 млн грн, 3,45 млн грн, 2,05 млн грн протягом 2015-2019 рр. відповідно. У 2019 р. відбулось зростання на 0,81 млн грн порівняно із 2015 р. Питома вага цих видатків за досліджуваний період становила від 2,0 % до 4,3 % у різні роки.

- На медикаменти та перев'язувальні матеріали, сума яких зросла від 10 тис. грн у 2015 р. до 50 тис. грн у 2019 р. (спостерігалось збільшення фінансування на 10 тис. грн щороку).

- На видатки на харчування дітей в дитячих дошкільних закладах, вихованців загальноосвітніх шкіл та НВК-дитячих садків району в сумі – 1,16 млн грн, 1,05 млн грн, 1,26 млн грн, 1,51 млн грн та 2,35 млн грн за 2015-2019 рр. відповідно. Вартість одного харчо дня по школах складає 12,0 грн, по дитячих садках 15,0 грн.

- На оплату послуг (крім комунальних), питома вага яких у видатках на освіту коливалась від 0,5 % до 1,0 % за досліджувані роки.

- На видатки на відрядження, що дорівнювали 80 тис. грн у 2015 р., 90 тис. грн – у 2016 р., 150 тис. грн – у 2017 р. та 230 тис. грн у 2018-2019 рр.

Частка витрат на відрядження працівників освіти у складі видатків на освіту становила майже 2 % за аналізовані роки.

- На оплату комунальних послуг та енергоносіїв, абсолютне значення яких становить – 7,77 млн грн у 2019 р., що на 127 % більше, ніж у 2015 р. (3,42 млн грн).

Капітальні видатки за 2015-2019 рр. по районних закладах освіти непередбачені.

Аналогічним чином проаналізуємо видатки Віньковецького районного бюджету на охорону здоров'я населення за 2015-2019 рр. за допомогою таблиці С.1 (Додаток С). Головним розпорядником коштів районного бюджету в галузі «Охорона здоров'я» є районна державна держадміністрація.

В 2015 р. обсяг видатків на утримання охорони здоров'я визначено в сумі 17,76 млн грн, які освоєні на 99,1 %, а в 2016 р. обсяг видатків заплановано в сумі 18,52 млн грн, які профінансовано на 99,6 %. Відповідно в 2017 р. видатки на охорону здоров'я заплановано в сумі 28,13 млн грн, що на 9,61 млн грн більше, ніж в 2016 р. У 2018 р. видатки на утримання охорони здоров'я були заплановані в сумі 31,22 млн грн, які профінансовано на 98,7 %, а у 2019 р. обсяг видатків заплановано в сумі 22,3 млн грн, що на 8,92 млн грн менше, ніж в 2018 р. З 2019 р. видатки на утримання центру надання первинної медичної допомоги передано на фінансування з Державного бюджету, з районного бюджету кошти направляються тільки на енергоносії та медикаменти.

Найбільшу питому вагу в об'ємі бюджету охорони здоров'я займає багатoproфільна стаціонарна медична допомога. Видатки на лікарні у 2015 р. профінансовані у сумі 12,65 млн грн, що становить 71,9 % загального обсягу фінансування охорони здоров'я. План виконано на 99,2 %. У 2016 р. частка витрат на стаціонарну допомогу населенню становить 70,8 %, у 2017 – 69,3 %, у 2018 р. – 72,1 %, у 2019 р. – 93,5 %.

Також значну частку займають видатки на оплату надання первинної медичної допомоги: 28,1 % у 2015 р., 29,2 % – 2016 р., 29,9 % – 2017 р., 22,6 % – 2018 р. та 3,0 % у 2019 р. Фактично надання екстреної медичної допомоги профінансовано на 99,0 % за досліджувані роки.

Видатки на програми і централізовані заходи у галузі охорони здоров'я, до складу яких входять видатки з Віньковецького районного бюджету на гемодіаліз хворих, лікування хворих на цукровий та нецукровий діабети та програму «Доступні ліки» здійснювались лише з 2017 по 2019 рр. У 2017 р. частка цих видатків становила 0,8 % (230 тис. грн заплановано, виконано план на 100 %), у 2018 р. питома вага видатків на програми та централізовані заходи в обсязі видатків на охорону здоров'я становила 5,3 % (1,71 млн грн заплановано, виконано план на 94,1 %).

Відповідно до змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 року № 875 до Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ [35], затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 [37], та змін, внесених наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2017 року № 135 до Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету [36], фінансування видатків на охорону здоров'я здійснюється за двома кодами економічної класифікації видатків, а саме: поточні видатки (КЕКВ 2282 «Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку») та капітальні видатки (КЕКВ 3210 «Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)»), тому аналіз видатків Віньковецького районного бюджету на охорону здоров'я за економічною класифікацією вважаємо недоцільним.

Далі, проведемо аналіз складу і структури видатків Віньковецького районного бюджету на культуру та мистецтво (табл. Т.1, Додаток Т).

Обсяг видатків на утримання закладів культури в 2015 р. планувався в сумі 4,82 млн грн, які профінансовано на 98,7 %. А в 2016 р. на культуру і мистецтво планувалось 5,20 млн грн, та виконання складало 98,5 %. В

порівнянні з 2016 р., видатки на культуру і мистецтво в 2017 р. збільшилися на 2,6 млн грн і склали 7,18 млн грн. Фактично профінансовано на 98,0 %. У 2018 р. видатки планувались у сумі 6,84 млн грн та фактично склали 6,70 млн грн (відсоток виконання становив 98,0 %.) У 2019 р., порівняно з 2018 р., видатки збільшилися на 0,15 млн грн. і становили 6,99 млн грн.

З Віньковецького районного бюджету утримується районний будинок культури, районна центральна бібліотека, районна бібліотека для дітей, районна дитяча школа мистецтв та централізована бухгалтерія. Також спрямовувалися видатки на виконання районної Програми поліпшення кінообслуговування населення Віньковецького району на 2013-2016 рр.

Проведемо аналіз виконання Віньковецького районного бюджету за видатками на культуру і мистецтво за економічною класифікацією (табл. Т.2 та табл. Т.3).

Із приведенного аналізу спостерігаємо, те що видатки на культуру та мистецтво з року в рік зростають. Зростання обумовлено підвищенням мінімальної заробітної плати, а також відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2009 р. № 1073 «Про підвищення заробітної плати працівникам бібліотек» [41] встановлено працівникам комунальних бібліотек, які провадять культурну, освітню, інформаційну, науково-дослідну, методичну діяльність надбавки за особливі умови роботи у розмірі 50 % посадового окладу; відповідно до підпункту 2 пункту 13 розділу І Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» від 21.05.2009 № 1388 [34] – VI в частині виплати працівникам бібліотек допомоги на оздоровлення при наданні щорічної відпустки у розмірі посадового окладу та матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань у розмірі до одного посадового окладу.

В об'ємі бюджету, по галузі культури і мистецтва так як і по освіті, і охороні здоров'я найбільшу питому вагу займає заробітна плата. Так в 2015 р. видатки на заробітну плату з нарахуваннями склали 4,21 млн грн, і в

структурі видатків займають 88,4 %, у 2016 р. – 4,3 млн грн (84 %), у 2017 р. – 5,9 млн грн (84 %), у 2018 р. – 5,42 млн грн (80,9 %) та 6,2 млн грн (88,7 %) у 2019 р. Зростання заробітної плати у 2019 р. відбулось на 1,99 млн грн або на 47,2 % порівняно із 2015 р.

Таким чином, соціальна сфера залишається у Віньковецькому районі пріоритетним напрямком фінансування упродовж років. Фінансування таких видатків здійснюється шляхом виділення коштів на утримання установ та закладів, що їх надають, а не безпосередньо на надання послуг. Однак, сьогодні потрібно значно більше бюджетних ресурсів на заходи, спрямовані на стабілізацію та розвиток економіки. Тому є необхідність перегляду механізмів організації та фінансування соціальних послуг населенню.

Аналіз виконання Віньковецького районного бюджету за доходами та видатками є надзвичайно важливою функцією бюджетного процесу. Послідовне, постійне його здійснення дає змогу своєчасно відкоригувати допущені при плануванні бюджету похибки поточного бюджету. Завдяки аналізу можна глибоко досліджувати та вивчати динаміку, структуру, темпи росту та приросту, тенденції зміни бюджетних показників та оперативно приймати управлінські рішення.

В доходах Віньковецького районного бюджету переважають бюджетні трансфери з Державного бюджету, що звичайно є негативним явищем. Наступною за обсягом у доходах бюджету є стаття «Податкові надходження».

Негативним є те, що найбільшу питому вагу в обсязі податкових надходжень займають податки на доходи фізичних осіб, а податки на доходи від підприємницької діяльності мають незначну частку у доходах бюджету. Це означає, що необхідно розвивати підприємницьку діяльність у Віньковецькому районі.

Важливим пріоритетом бюджетної політики залишаються соціальні видатки бюджету Віньковецького району. Так, частка видатків на соціальні цілі перебуває в прийнятному діапазоні, але якість відповідних послуг залишається відносно низькою, а потреби найвразливіших категорій

населення не задовольняються достатньою мірою. Значна кількість пілг за різними напрямками, що не забезпечуються фінансовими можливостями районного бюджету.

Обсяг видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність хоча й зростає, однак частка таких видатків у структурі видатків районного бюджету зменшується або не змінюється, що може негативно відобразитись на соціально-економічному розвитку Віньковецького району. У результаті застосування чинної схеми міжбюджетних трансфертів складається ситуація, за якої органи місцевого самоврядування позбавлені можливості самостійно вирішувати власні проблеми: одні через залежність від дотацій, інші через те, що зайві кошти вилучаються.

Тому, існує необхідність проведення комплексних реформ у економіці та бюджетній сфері, що дозволить на основі виваженої та послідовної податково-бюджетної політики у середньостроковій перспективі поступово збільшувати темпи економічного росту, створювати умови для ефективного розвитку малого і середнього бізнесу, знижувати податкове навантаження, підвищувати якість надання соціальних послуг та посилювати соціальний захист громадян.

2.2 Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами

Ефективність управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, перш за все, визначається фінансовою стійкістю бюджету регіону. Оцінити фінансову стійкість бюджету Віньковецького району пропонуємо за допомогою рейтингового методу, адже його головною перевагою є можливість добору коефіцієнтів з огляду на конкретну мету аналізу.

Проведемо аналіз фінансової стійкості бюджету Віньковецького району (табл. 2.5), використовуючи показники, зазначені у таблиці 1.2.

Таблиця 2.5. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості Віньковецького районного бюджету за 2015-2019 рр.*

Фінансові показники	Нормативне значення	2015	2016	2017	2018	2019 (план)	Віднош. 2019 р. до 2015 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт бюджетного покриття	(0,7; x)	1,04	1,08	1,03	1,06	1,00	0,04
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	(-x;0,3)	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	-0,1
Коефіцієнт дотаційності	(-x;0,3)	0,08	0,04	0,08	0,03	0,03	-0,05
Коефіцієнт самостійності	(0,7; x)	0,17	0,20	0,21	0,23	0,27	0,1
Коефіцієнт податкової самостійності	(0,6; x)	0,97	0,98	0,97	0,97	0,98	0,01
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	=1	0,75	0,80	0,92	1,02	1,03	0,28

*Примітка. Складено автором за даними [50; 51; 52; 53].

Коефіцієнт бюджетного покриття вказує на достатність доходів бюджету Віньковецького району для покриття повноважень, покладених на місцеві органи влади, про що свідчить значення коефіцієнта за аналізовані періоди (1,04; 1,08; 1,03; 1,06 та 1,0 за 2015-2019 рр. відповідно).

Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету відображає міру впливу державної влади на формування доходів місцевих бюджетів, оскільки між значенням чисельника і сумою трансфертів, переданих до державного бюджету або одержаних з державного бюджету, існує прямо пропорційна залежність [9, с. 115].

Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету показує, що державні органи влади значною мірою впливають на формування доходів місцевих бюджетів, проте позитивною є динаміка до зменшення коефіцієнта до 0,7 у 2019 р.

У свою чергу, коефіцієнт дотаційності відображає міру залежності органів місцевого самоврядування від фінансової допомоги органів влади вищого рівня. Враховуючи закріплення на законодавчому рівні норм та положень, що спрямовані на посилення процесів децентралізації частка міжбюджетних трансфертів у загальній структурі доходів бюджету повинна зменшуватись, що ми і спостерігаємо: з 0,08 у 2015 р. до 0,03 у 2019 р.

Коефіцієнт самостійності показує міру залежності фінансових можливостей місцевих органів влади під час фінансування видатків місцевого бюджету від трансфертів із державного бюджету, збільшення показника є позитивною динамікою, що ми бачимо в 2019 р. (0,27) порівняно з 2015 р. (0,17). Значення даного коефіцієнта є достатньо низьким.

Значення коефіцієнта податкової самостійності вказує на зростання частки податкових надходжень, що є позитивною динамікою, оскільки податки є стабільним та прогнозованим джерелом надходжень до місцевих бюджетів. Значення коефіцієнта відносної бюджетної забезпеченості (0,9) вказує на рівномірність забезпечення населення бюджетними послугами.

Коефіцієнт бюджетної забезпеченості відображає долю товарів та послуг, яка припадає на кожного мешканця регіону. Оскільки розрахунок даного коефіцієнта не дасть об'єктивної відповіді на запитання: чи оптимальний розмір бюджетної забезпеченості у відповідному регіоні, його слід порівнювати з аналогічним показником інших регіонів держави, тому оптимальний варіант значення буде дорівнювати 1 [8, с. 117].

Проведемо порівняльний аналіз фінансових показників бюджетів для розрахунку комплексного показника ризику фінансової стійкості бюджетів районів за допомогою рейтингового методу. Для порівняння з бюджетом Віньковецького району обираємо зведений бюджет сусіднього Новоушицького району та бюджет сусіднього, відмінного від Віньковецького територіального утворення – Солобковецької сільської об'єднаної територіальної громади.

Зведена таблиця фінансових показників для розрахунку комплексного показника ризику бюджетів порівнюваних районів подана в табл. 2.6.

Таблиця 2.6. Зведена таблиця фінансових коефіцієнтів порівнюваних бюджетів*

Зведений бюджет Віньковецького району						
№ з/п	Показник	Нормативне значення	2016	2017	2018	Відхилення 2016р. від 2018р. (+/-)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Коефіцієнт бюджетного покриття	(0,7; x)	1,08	1,03	1,06	-0,02
2.	Коефіцієнт вилучення коштів до держ. бюджету (б.)	(-x; 0,3)	0,8	0,7	0,7	-0,1
3.	Коефіцієнт дотаційності	(-x; 0,3)	0,04	0,08	0,03	-0,01
4.	Коефіцієнт самостійності	(0,7; x)	0,20	0,21	0,23	0,03
5.	Коефіцієнт податкової самостійності	(0,6; x)	0,98	0,97	0,97	-0,01
6.	Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	=1	0,80	0,92	1,02	0,22
Зведений бюджет Новоушицького району						
1	2	3	4	5	6	7
1.	Коефіцієнт бюджетного покриття	(0,7; x)	1,12	1,16	1,20	0,08
2.	Коефіцієнт вилучення коштів до держ. б.	(-x; 0,3)	0,02	0,03	0,01	-0,01
3.	Коефіцієнт дотаційності	(-x; 0,3)	0,44	0,63	0,51	0,07
4.	Коефіцієнт самостійності	(0,7; x)	0,47	0,52	0,58	0,11
5.	Коефіцієнт податкової самостійності	(0,6; x)	0,53	0,52	0,51	-0,02
6.	Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	=1	0,66	0,70	0,81	0,15
Бюджет Солобковецької сільської об'єднаної територіальної громади						
1	2	3	4	5	6	7
1.	Коефіцієнт бюджетного покриття	(0,7; x)	0,98	1,01	0,88	-0,1
2.	Коефіцієнт вилучення коштів до держ. б.	(-x; 0,3)	0,01	0,03	0,02	0,01
3.	Коефіцієнт дотаційності	(-x; 0,3)	0,12	0,05	0,05	-0,07
4.	Коефіцієнт самостійності	(0,7; x)	0,80	0,88	0,91	0,11
5.	Коефіцієнт податкової самостійності	(0,6; x)	0,58	0,61	0,62	0,04
6.	Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	=1	1,02	0,96	0,98	-0,04

*Примітка. Розраховано за даними [51; 52; 53; 54; 55; 56; 57; 58; 59].

Аналізуючи дані табл. 2.6, на основі вибірки еталонних значень коефіцієнтів можна попередньо визначити бюджет району, фінансовий стан якого порівняно з іншими досліджуваними бюджетами районів є найкращим за три останні роки. Серед них – Бюджет Солобковецької сільської об'єднаної територіальної громади.

Наступним кроком є визначення елементів нової матриці x_{ij} (табл. Ф.1, Додаток Ф) за кожним роком, використовуючи формулу 1.1, тобто стандартизація кожного коефіцієнта відносно еталонного значення за допомогою табл. У.1 (Додаток У). За еталонний показник приймаємо нормативне значення.

На основі даних табл. Ф.1 розрахуємо значення R-показника (R_j) за допомогою формули 1.2 для регіонів, проранжуємо отримані рейтингові оцінки та визначимо особистий рейтинг кожного з досліджуваних бюджетів (табл. 2.7).

Рейтингова оцінка для зведеного бюджету Віньковецького району:

$$R_{2016} \sqrt{(1 - 1,54)^2 + (1 - 2,66)^2 + (1 - 0,13)^2 + (1 - 0,28)^2 + (1 - 1,63)^2 + (1 - 0,8)^2}$$

$$= 1,81$$

$$R_{2017} \sqrt{(1 - 1,47)^2 + (1 - 2,33)^2 + (1 - 0,26)^2 + (1 - 0,3)^2 + (1 - 0,61)^2 + (1 - 0,92)^2}$$

$$= 1,78$$

$$R_{2018} \sqrt{(1 - 1,51)^2 + (1 - 2,33)^2 + (1 - 0,1)^2 + (1 - 0,32)^2 + (1 - 0,61)^2 + (1 - 1,02)^2}$$

$$= 1,79$$

Рейтингова оцінка для зведеного бюджету Новоушицького району:

$$R_{2016} \sqrt{(1 - 3,73)^2 + (1 - 0,06)^2 + (1 - 1,46)^2 + (1 - 0,67)^2 + (1 - 0,88)^2 + (1 - 0,66)^2}$$

$$= 2,96$$

$$R_{2017} \sqrt{(1 - 1,65)^2 + (1 - 0,1)^2 + (1 - 2,1)^2 + (1 - 0,74)^2 + (1 - 0,86)^2 + (1 - 0,70)^2}$$

$$= 1,61$$

$$R_{2018} \sqrt{(1 - 1,20)^2 + (1 - 0,01)^2 + (1 - 0,51)^2 + (1 - 0,58)^2 + (1 - 0,51)^2 + (1 - 0,81)^2}$$

$$= 1,30$$

Рейтингова оцінка для бюджету Солобковецької об'єднаної територіальної громади:

$$R_{2016} \sqrt{(1 - 1,4)^2 + (1 - 0,03)^2 + (1 - 0,4)^2 + (1 - 1,14)^2 + (1 - 0,96)^2 + (1 - 1,02)^2}$$

$$= 1,21$$

$$R_{2017} \sqrt{(1 - 1,44)^2 + (1 - 0,1)^2 + (1 - 0,16)^2 + (1 - 1,25)^2 + (1 - 1,01)^2 + (1 - 0,96)^2}$$

$$= 1,33$$

$$R_{2018} \sqrt{(1 - 1,25)^2 + (1 - 0,06)^2 + (1 - 0,16)^2 + (1 - 1,3)^2 + (1 - 1,03)^2 + (1 - 0,98)^2}$$

$$= 1,32$$

Отже, перше місце в рейтингу займає бюджет Солобковецької об'єднаної територіальної громади, а друге бюджет Новоушицького району. Відповідно, третє місце зайняв зведений бюджет Віньковецького району.

Таблиця 2.7. Рейтинг бюджетів Хмельницької області за результатами оцінки*

Бюджет	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Рейтингова оцінка
	R	Ранг	R	Ранг	R	Ранг	
1	2	3	4	5	6	7	8
Віньковецького району	1,81	2	1,78	3	1,79	3	3
Новоушицького району	2,96	3	1,61	2	1,30	1	2
Солобковецької об'єднаної територіальної громади	1,21	1	1,33	1	1,32	2	1

*Примітка. Складено автором.

Для детальнішого визначення рівня ризику фінансового стану кожного регіону розрахуємо комплексний показник ризику з подальшим визначенням рангу кожного показника за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8. Аналітичні дані для розрахунку комплексного показника ризику

Фінансові показники	Інтервал значення коефіцієнта за зонами ризику			
	безризикова	мінімального ризику	критичного ризику	недопустимого ризику
Коефіцієнт бюджетного покриття	(0,7; x)	(0,5; 0,7]	(0,2; 0,5]	(-x; 0,2]
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	(-x;0,3)	[0,3; 0,5)	[0,5; 0,6)	(0,6; x)
Коефіцієнт дотаційності	(-x;0,3)	[0,3; 0,5)	[0,5; 0,6)	(0,6; x)
Коефіцієнт самостійності	(0,7; x)	(0,5; 0,7]	(0,3; 0,5]	(- x; 0,3]
Коефіцієнт податкової самостійності	(0,6; x)	(0,5; 0,6]	(0,2; 0,5]	(-x; 0,2]
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	=1	[0,9; 1)	[0,5; 0,9)	(-x; 0,5)

*Примітка. Складено автором за [8, с. 118].

Результати розрахунків з визначеним рангом окремих показників (1 – без ризику зона, 4 – зона недопустимого ризику) і середнім рангом подана у табл. X.1 (Додаток X). Виходячи з табл. X.1 можемо зробити висновок, що фінансова стійкість зведених бюджетів Віньковецького та Новоушицького районів за 2016-2018 рр. відповідає зоні мінімального ризику, а фінансова стійкість бюджету Солобковецької сільської територіальної громади – безризиковій зоні із наближенням до зони мінімального ризику.

Отже, найбільш ризиковим фінансовий стан Віньковецького районного бюджету був у 2016 р., а найменш ризиковим – у 2017 р. Рівень рейтингової оцінки ризику у 2018 р. становив 1,79, це означає, що фінансова стійкість бюджету району не погіршується, що, відповідно, вказує на покращення ефективності управління органами місцевого самоврядування фінансовими ресурсами Віньковецького району.

Однак, слід зазначити, що у Віньковецькому районі застосовується система необґрунтованого надмірного вилучення фінансових ресурсів з їх наступним частковим поверненням у формі міжбюджетних трансфертів, що

не створює стимулів у органів місцевого самоврядування для забезпечення зростання економічного потенціалу регіону.

Серед основних проблем в управлінні фінансовими ресурсами Віньковецького району виокремимо значну частку державних трансфертів у дохідній частині бюджету, що, звичайно, зменшує рівень фінансової автономії місцевого самоврядування. Принцип покриття нестачі фінансових ресурсів у регіонах трансфертами із державного бюджету є дестимулюючим для активізації використання внутрішнього потенціалу розвитку регіону. Окреслена проблема має два фокуси розгляду: по-перше, низька частка в структурі доходів бюджету Віньковецького району власних доходів, по-друге, їх надмірна залежність від офіційних трансфертів із державного бюджету.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1 Альтернативні шляхи покращення управління фінансовими ресурсами

Розбудова фінансової системи України у відповідності до ринкових умов господарювання внесла суттєві новації в управління фінансовими ресурсами Віньковецького району. Зміна системи управління на місцях сприяє поступовому втіленню політики адміністративної та економічної децентралізації спрямованої на набуття регіонами більшої самостійності. Разом з тим, розширення повноважень органів місцевого самоврядування передбачає підвищення їх відповідальності, в тому числі, за стан фінансового забезпечення регіону. Це зумовлює об'єктивну необхідність вирішення проблем управління фінансовими ресурсами Віньковецького регіону, а також формування його фінансового потенціалу як підґрунтя для соціально-економічного розвитку громади.

Результати аналізу управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА свідчать про наступні проблеми:

- Надмірна соціальна спрямованість видатків бюджету району, що практично унеможливорює здійснення інвестицій в економічний розвиток підвідомчих територій. Це негативно позначається на тенденціях соціально-економічного розвитку регіону загалом та знижує економічну ефективність здійснених бюджетних видатків.

- Висока залежність місцевого бюджету від міжбюджетних трансфертів, неефективність податкової політики в регіоні, що знижує дохідність районного бюджету.

- Низька ефективність капітальних видатків місцевих бюджетів обумовлена наднизькими обсягами таких видатків. Вони не спроможні реально вплинути на соціально-економічну ситуацію в регіоні чи навіть в межах окремих територій.

- Недосконалість системи оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА, ризиковість фінансової стійкості бюджету району.

У таких умовах, з метою подолання проблем та підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, доцільно рекомендувати ряд заходів:

1. Зменшення обсягу видаткової частини бюджету на соціальну спрямованість та, разом з тим, збільшення видатків на розвиток економічної діяльності району, що в майбутньому сприятиме підвищенню дохідної частини бюджету. Досягнення такої мети можливе за рахунок перегляду статті витрат бюджету на соціальну сферу.

Аналіз зведеного бюджету Віньковецького району у другому розділі показав, що майже 30 % щороку у структурі видатків районного бюджету займають витрати на освіту. З них майже 80 % становлять витрати на утримання малокомплектних шкіл району.

Вирішення питання оптимізації мережі шкіл у районі можливе за рахунок закриття малокомплектних шкіл та одночасної організації доставки учнів до опорної школи. Натомість, ми пропонуємо зекономлені кошти спрямувати на розвиток малого та середнього бізнесу, шляхом надання в оренду приміщень закритих шкіл, задля уникнення їх пустування.

Такі заходи дозволять поліпшити не лише ефективність використання коштів, але і якість навчання учнів. Середня вартість підготовки учня чи учениці в Україні складає 21 тис. гривень, а в малокомплектних школах – може бути більшою ніж 100 тис. грн, при чому більша сума не означає кращу якість освіти [39].

Реальність досягнення цієї мети підсилюється тим, що органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями щодо закриття шкіл на місцевості.

2. Для вирішення проблеми залежності Віньковецького району від трансфертів з Державного бюджету варто задуматись про залучення потенційних джерел фінансових ресурсів.

Як додаткове джерело фінансових ресурсів може слугувати розміщення тимчасово вільних коштів бюджету Віньковецького району на депозитних рахунках у банківських установах.

Отримані таким чином Віньковецьким районним бюджетом доходи адекватні доходам від фіксованого податку на доходи фізичних осіб від здійснення підприємницької діяльності або комунального податку.

На нашу думку, органам місцевого самоврядування Віньковецького району необхідно врахувати інвестиційну привабливість та інвестиційні можливості району. «У світовій практиці вироблено багато механізмів розподілу витрат і ризиків впровадження проектів у сфері місцевого соціально-економічного розвитку між публічним і приватним сектором, зокрема державно-приватне партнерство, податкові стимули для приватного сектору, концесія, місцеві гарантії тощо»[48].

ОМС Віньковецького району рекомендуємо звернути увагу на інвестиційну привабливість земель району. Включення їх в економічний оборот передбачає залучення як прямих, так і опосередкованих (через бюджетну систему) інвестицій як на первинному, так і на вторинному ринку. Це мають бути кошти і виручені від продажу ділянок, і додатково залучені покупцями землі у зв'язку з її придбанням. Тому ринок земель Віньковеччини може значно розширити базу доходів бюджетів. Інструментами при цьому виступатимуть:

- розпорядження землями державної власності, передача земельних ділянок державної власності у власність фізичних та юридичних осіб;
- зміни цільового призначення земельних ділянок приватної власності;

- продаж громадянам і юридичним особам земельних ділянок державної та комунальної власності для потреб, визначених Земельним кодексом України;

- вилучення для суспільних та інших потреб земельних ділянок із земель державної та комунальної власності.

Для фінансування розвитку Віньковецького району органи місцевого самоврядування також можуть залучати кредитні ресурси. Кредитні джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку мають багато потенційних переваг (можливість отримати значні за обсягами фінансові ресурси, які можна повертати поступово протягом тривалого терміну, прискорення розбудови місцевої інфраструктури тощо), але й супроводжуються значними ризиками (можлива неуспішна реалізація проектів, збільшення боргового навантаження на місцевий бюджет та зменшення фінансування поточних видатків, тощо) та певними складнощами у підготовці документів (наприклад, у разі отримання кредиту від міжнародних фінансових організацій чи додаткових витрат на страхування проекту та його експертизу тощо).

Залучення фінансових ресурсів з усіх доступних потенційних джерел є ключовим фактором успіху у реалізації соціально-економічного розвитку місцевості. Особливої уваги заслуговує міжмуніципальне співробітництво (ММС) та муніципально-приватне партнерство (МПП).

Суть ММС полягає в тому, що органи місцевого самоврядування на договірній основі об'єднують свої ресурси та зусилля для вирішення загальних проблем розвитку. Кінцева мета такого співробітництва – підвищення якості життя громад. Міжмуніципальне співробітництво є характерним для децентралізованої територіальної адміністративної системи. Чим вищою є ступінь автономії муніципалітетів, тим більше вони потребують співпраці і тим більше вони можуть співпрацювати.

Основними завданнями ММС є підвищення якості послуг, що надаються громадянам, розвиток місцевої інфраструктури, а також

покращення муніципального менеджменту та підвищення ефективності діяльності відповідних органів місцевого самоврядування.

Отже, органи місцевого самоврядування, які беруть участь у міжмуніципальному співробітництві, можуть очікувати конкретні переваги, серед яких слід виділити наступні:

- ОМС можуть об'єднувати свої ресурси, якщо це допомагає їм покращити ефективність своєї роботи. Разом ОМС можуть зробити те, чого вони ніколи не змогли б досягнути поодиночі; вони можуть надавати нові послуги або підвищити якість послуг, які вже надаються ними громадянам. В окремих країнах навіть існують законодавчі вимоги щодо надання певних послуг (наприклад, утилізація відходів, водопостачання, транспорт та економічний розвиток) саме у форматі ММС.

- Більший за кількістю споживачів «риннок» сприяє зменшенню витрат; партнерські органи місцевого самоврядування можуть обмінюватись знаннями та досвідом у наданні окремих послуг, що робить їх надання більш ефективною справою.

- Покращується здатність залучати приватні інвестиції та брати участь у проектах публічно приватного партнерства; стає можливим укладання більш вигідних контрактів з приватними компаніями.

Серед економічних переваг ММС можна виділити також наступні:

- покращується здатність освоєння інвестицій та довіра з боку кредиторів, завдяки чому можна швидше отримувати позики та залучати кошти з фондів ЄС та інших зовнішніх джерел;

- з'являється можливість реорганізувати адміністративні послуги: залучити більш кваліфікований персонал, здійснити мобілізацію існуючих ресурсів;

- спільна робота над завданням економічного зростання та підвищення прозорості сприяють створенню нових робочих місць та залученню інвестицій краще, ніж фрагментарні дії окремих ОМС.

Досвід багатьох країн свідчить, що органи місцевого самоврядування (територіальні громади базового рівня) ніколи не є абсолютно самодостатніми, незалежно від їх площі та чисельності населення. У зв'язку з цим ММС є актуальною та інноваційною формою діяльності багатьох ОМС. ММС є логічним рішенням для нейтралізації наслідків нераціонального розподілу функцій та ресурсів між ОМС, недосконалої організації територіальної влади, адже воно:

- зменшує виробничі витрати та забезпечує заощадження коштів завдяки обсягам діяльності (збільшення кількості одиниць «продукції» по відношенню до виробничих витрат);

- посилює переговорні позиції відповідних органів місцевого самоврядування, зокрема, у питаннях збільшення кількості користувачів/отримувачів послуг;

- зменшує кількість осіб, які отримують послуги «за ціною нижче собівартості» (завдяки розширенню сфери дії);

- збільшує «власні» інвестиційні ресурси громад-учасниць (через об'єднання їх (обмежених) фінансових ресурсів);

- підвищує рівень довіри серед кредиторів та здатність залучати зовнішнє фінансування як від держави, так і від приватних партнерів (завдяки покращенню співвідношення між витратами та вигодами проектів).

Відповідно до обраної організаційної моделі співробітництва ММС може мати наявні економічні, фінансові, соціальні ефекти (відсутність необхідності розширення інфраструктури, спільне використання коштів та муніципального майна, кращий ступінь використання техніки та обладнання, заощадження коштів через спільні закупки та їх більший обсяг, логістичні переваги через планування спільних транспортних маршрутів, залучення спеціалізованих кадрів для виконання певних робіт тощо).

3. Усунення недосконалості системи оцінювання управління фінансовими ресурсами та підвищення фінансової стійкості бюджету Віньковецького району шляхом удосконалення існуючих та/або

запровадження нових методів системного управління фінансовими ресурсами та створення умов щодо забезпечення фінансової безпеки району.

У процесі вдосконалення існуючих механізмів управління фінансовими ресурсами регіону мають обов'язково враховуватися вимоги фінансової безпеки, оскільки прорахунки в цій сфері, зволікання у протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам призводять до зниження економічної активності та обсягу фінансових ресурсів, що, у свою чергу, спричиняє зменшення рівня фінансової стійкості й соціальної захищеності населення та гальмування загального розвитку регіону.

Відповідно до зазначеної мети, нами пропонується створення на рівні Віньковецького району фінансово-аналітичного центру (ФАЦ), який, з урахуванням вимог фінансової безпеки та результатів її моніторингу, повинен здійснювати аналіз поточного стану фінансової системи регіону, надавати прогноз її розвитку, забезпечувати координацію дій суб'єктів фінансових взаємовідносин у процесі формування й використання фінансових ресурсів, спрямованих на оптимальне досягнення цілей і стимулювання соціально-економічного розвитку регіону, а також підтримку відповідного рівня його фінансової стійкості.

ФАЦ може бути створений за рішенням органів місцевого самоврядування та за участю фінансово-банківських установ, суб'єктів господарювання, від результатів діяльності яких залежить виконання програм соціально-економічного розвитку регіону. Даний центр створюється на основоположному принципі партнерства органів місцевого самоврядування і місцевого бізнесу. До участі в його роботі бажано залучати суб'єктів господарювання з позитивною репутацією, які тривалий час займаються конкретним видом господарської діяльності, мають достатній досвід і впливають на регіональний ринок, є прибутковими протягом останніх 4-5 років, володіють достатніми обсягами основних та обігових активів тощо.

Організаційно ФАЦ може входити, наприклад, до складу управління

фінансів Вінковоцької РДА. Мінімізація витрат на його утримання досягається обмеженням кількості працівників (керівник, аналітики, офіс-менеджер). Необхідні науковці та спеціалісти мають залучатися лише для розв'язання конкретної задачі. Оплату їх праці доцільно здійснювати частково за рахунок бюджетних коштів, а також коштів установ та суб'єктів господарювання, зацікавлених у результатах діяльності ФАЦ.

Аналізуючи фінансові показники господарського комплексу регіону, критерії соціально-економічного стану та їх динаміку, ФАЦ може формувати для своїх учасників і користувачів рекомендації та пропозиції щодо можливого застосування фінансових схем, конкретних методів і механізмів регулюючого впливу на організацію регіональної економіки, а також трансформації існуючих або побудови нових фінансових взаємовідносин з урахуванням державної фінансової політики (рис. 3.1).

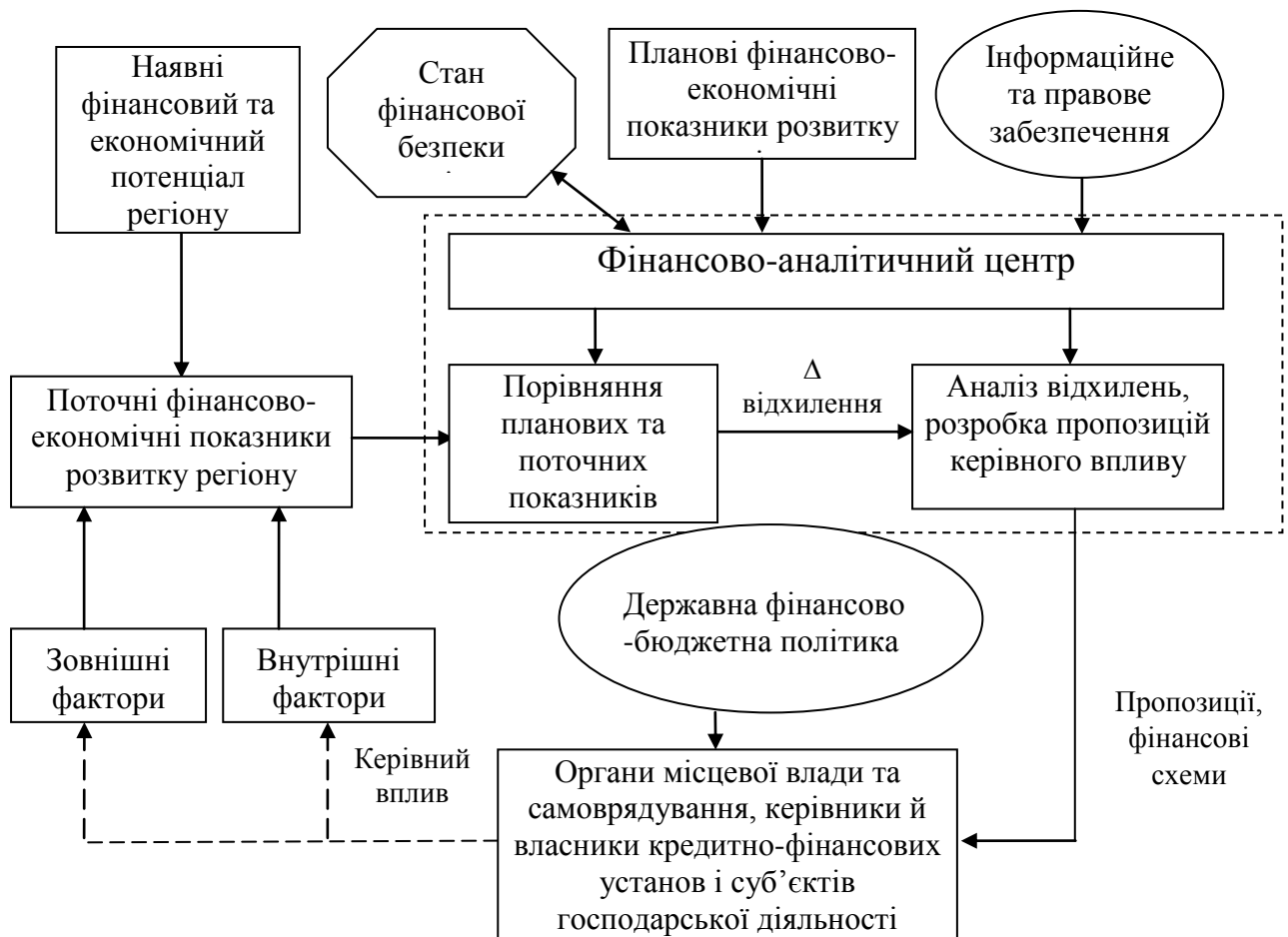

Рисунок 3.1 - Схема функціонування фінансово-аналітичного центру*

*Примітка. Складено автором.

Якісний аспект оптимізації управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА ми пропонуємо реалізувати, враховуючи тенденції до «діджиталізації» в країні, шляхом створення мобільного додатку на базі технології блокчейн, у якому місцеві жителі будуть інформуватись про стан виконання бюджету району, здійснення соціально-економічних програм розвитку, а також зможуть користуватись певним набором послуг, не виходячи з дому. Мобільний додаток пропонуємо назвати «VinBudget».

Технологія блокчейн дозволяє прозоре, безпечне та зручне управління, перш за все, такими типами діяльності як ліцензії, дозволи, різного типу, транзакції тощо. Безпечність електронної ідентифікації блокчейн є беззаперечною для зберігання прав власності на об'єкти нерухомості та земельних ділянок, адже застосування такої технології надає громадянам публічний доступ до сервісу, який можна прирівняти до паспорту об'єкта [24, с. 48].

В Україні у 2017 р. технологія блокчейн була використана для оновленої системи електронних торгів конфіскованим майном СЕТАМ [61], вже існують проекти впровадження блокчейн Міністерством юстиції та підписаний меморандум про створення E-vox – електронної системи проведення голосування різних рівнів – вибори в місцеві та парламентські ради на основі блокчейну Ethereum [70].

Таким чином, блокчейн дає можливість цілком переглянути наявну структуру роботи органів виконавчої влади, модернізувати їх діяльність, забезпечити безпеку та підвищити рівень довіри з боку громадян. Однак, технологія не захищає від помилок та зливу інформації, тобто на сьогоднішній день блокчейн не вирішить головні проблеми держави. Але впровадження технології, яка в перспективі трансформує сервіси публічного адміністрування є важливим аспектом розвитку держави.

Отже, підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами Віньковецькою РДА можливо лише за умови належного досягнення ряду заходів, а саме: 1. Скорочення видатків районного бюджету на соціальне

націлення шляхом закриття малокомплектних шкіл та спрямування зекономлених коштів на розвиток малого та середнього бізнесу громади.

2. Залучення додаткових джерел фінансових ресурсів: розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках у банківських установах, інвестиційні можливості, кредитні ресурси.

3. Створення у Віньковецькому районі Фінансово-аналітичного центру з метою удосконалення системи управління фінансовими ресурсами.

4. Поліпшення якісного аспекту управління фінансовими ресурсами, а саме – подальше створення мобільного додатку з інформування та надання послуг населенню у фінансовій сфері району.

3.2 Обґрунтування реалізації напрямів оптимізації управління фінансовими ресурсами

Забезпечення комплексного розвитку регіону шляхом вдосконалення організаційного та функціонального механізмів управління процесами формування й використання фінансових ресурсів регіону, дослідження умов підвищення ефективності використання наявних у регіоні фінансових ресурсів, а також активізації їх потенційних джерел, насамперед, внутрішнього для регіону походження, що має стимулювати інвестиційно-інноваційні процеси й соціально-економічний розвиток, попередження та недопущення дестабілізуючого впливу на фінансову сферу регіону негативних факторів, які перешкоджають його соціально-економічному розвитку можливе за рахунок введення в практику заходів, зазначених у попередньому підрозділі роботи.

Відповідно до поставленої мети, першочерговим завданням виступає подальше відкриття Фінансово-аналітичного центру Віньковецького району.

Основні завдання фахівців ФАЦ: підготовка та пропозиція, на основі аналізу наявних даних, суб'єктам управління фінансовими ресурсами вжиття комплексу заходів, які за принципом зворотного зв'язку забезпечать

найменше відхилення поточних показників фінансово-економічного стану регіону від запланованих значень.

Оскільки функція практичного втілення визначених управлінських рішень реалізується органами місцевого самоврядування або суб'єктами господарської діяльності, які мають певні повноваження, то діяльність фінансово-аналітичного центру визначається як консультативна.

Якщо за рахунок функціонування Фінансово-аналітичного центру зросте ефективність управління фінансовими ресурсами, то, відповідно, зросте і соціально-економічний розвиток Віньковецького району.

Економічні витрати від запровадження нових посад та належного обладнання робочих місць Центру доцільно подати у таблицях 3.1 та 3.2.

Таблиця 3.1. Структура витрат за рахунок найму персоналу*

Посада	Посадові обов'язки	Посадовий оклад, грн/міс.	Нарахування ЄСВ (ставка 22 %), грн/міс.
1	2	3	4
Керівник	Проведення тренінгів із суб'єктами господарювання та органами влади з управління фінансовими ресурсами району, підготовка загальних рішень щодо проблематики	7000	1540
Аналітики (3 особи)	Оцінка та аналіз фінансових ресурсів району, формування висновків та пропозицій	9400*3	2068*3
Офіс-менеджер	Ведення діловодства, підтримка комфорту Центру	5000	1100

*Примітка. Складено автором.

Суму витрат на оплату праці Центру за рік доцільно розрахувати за формулою:

$$C_{\text{в}} = (7000 + 1540 + ((9400 + 2068) * 3) + 5000 + 1100) * 12 = 588528 \text{ грн.}$$

Позитивним є те, що Віньковецька РДА не потребує приміщення для створення Центру, що не несе за собою додаткових витрат. Однак, існує потреба в придбанні засобів для організації належної роботи персоналу Центру (табл. 3.2).

Таблиця 3.2. Структура витрат на обладнання*

№	Назва товару	Кількість, шт.	Ціна, грн/шт.	Сума, грн
1	2	3	4	5
1.	Стіл комп'ютерний	4	720	2880
2.	Стілець офісний	4	490	1960
3.	Комп'ютер	4	15000	60000
4.	Програмне забезпечення	1	30000	30000
5.	Разом			94840

*Примітка. Складено автором за даними [14].

Отже, загальні витрати на забезпечення робочих місць складуть 94840 грн.

Фінансування проектів як з районного бюджету, так і суб'єктами господарювання, створених за допомогою діяльності ФАЦ планується у розмірі 620 тис. грн, тоді як економічний ефект від реалізації проектів очікується на рівні 1112 тис. грн.

Якщо унаслідок діяльності Фінансово-аналітичного центру відбудеться зменшення неефективного використання бюджетних коштів, то збільшення дохідної частини бюджету Віньковецького району (без урахування трансфертів) в прогнозованому періоді очікуємо на 20 %.

Прогнозований дохід можна розрахувати наступним чином:

$$D_{\text{прогноз}} = D_{2018} \times 1,20 \times I, \quad (3.1)$$

де D_{2018} – доходи бюджету Віньковецького району (без урахування трансфертів) за 2018 рік;

I – індекс інфляції.

В наступному періоді даний показник становитиме:

$$D_{\text{прогноз}} = 69,42 \times 1,20 \times 99,7 \% = 83,054 \text{ млн грн.}$$

Загальна економічна характеристика результатів діяльності Фінансово-аналітичного центру подана у табл. 3.3.

Таблиця 3.3. Економічне обґрунтування запровадження діяльності ФАЦ*

Назва	тис. грн
1	2
1. Витрати	
1.1. Оплата праці працівників	588,528
1.2 Витрати на обладнання	94,840
1.3 Фінансування проектів	620,000
Разом за п. 1:	1303,368

Продовження табл. 3.3

2. Фінансовий ефект	
1	2
2.1. Від зменшення неефективного використання бюджетних коштів	13634,000
2.2. Від реалізації проектів	1112,000
Разом за п.2:	14746,000

*Примітка. Складено автором.

Отже, загальні витрати складатимуть 1303368 грн, тоді як фінансовий ефект становитиме 14746000 грн.

Потенційна можливість отримання Віньковецьким районним бюджетом додаткових фінансових ресурсів полягає у використанні тимчасово вільних бюджетних коштів шляхом їх розміщення на депозитних рахунках у банківських установах. базуючись на передбачених законодавством повноваженнях (табл. 3.4).

Таблиця 3.4. Надходження сум відсотків від розміщення на депозитних рахунках тимчасово вільних бюджетних коштів Віньковецького району*

№	Назва банківської установи	Відсоткова ставка за депозитами	Сума коштів, розміщених на депозиті, грн	Сума отриманих доходів, грн
1	2	3	4	5
1.	Банк «Універсальний»	16,5	400000	66000
2.	Агропросперіс Банк	16,5	50000	8250
3.	Укрексімбанк	15,3	1000000	153000
4.	Укргазбанк	14,5	50000	7250
5.	Приватбанк	13,75	500000	68750
Разом			2000000	303250

*Примітка. Складено автором за даними [11].

Під поняттям «тимчасово вільні кошти місцевого бюджету» слід розуміти як обсяг коштів загального та спеціального фондів, які фактично перебувають на бюджетних рахунках у вигляді вільних залишків на початок бюджетного періоду, отриманих у результаті перевиконання дохідної частини бюджету за підсумками звітного періоду та економії у видатках, а також невикористаного, з поважних причин, обсягу фінансування головними розпорядниками бюджетних коштів.

У попередньому підрозділі роботи ми виявили неефективне використання бюджетних коштів на утримання малокомплектних шкіл

району. З Вільковецького районного бюджету фінансується утримання 19 шкіл району [15], 17 з яких вважаються малокомплектними.

Ми пропонуємо ліквідувати діяльність деяких шкіл, а учнів перевести на навчання до найближчих опірних шкіл (табл. 3.5).

Функціонування у районі лише 6 опірних шкіл, чисельність у яких становитиме 200-400 учнів, значно зменшить неефективне використання коштів Вільковецького районного бюджету (табл. 3.6).

Таблиця 3.5. Шкільні заклади Вільковецького району*

№	Опорна школа	Школи, діяльність яких варто припинити
1.	Вільковецький ліцей	- Подолянський НВК; - Карижинський НВК
2.	Охрімовецький НВК	- Петрашівська гімназія; - Слобідко-Охрімовецький НВК; - Старонетеченський НВК
3.	Зіньківський НВК	- Яснозірський НВК
4.	Говірський НВК	- Калюсецький НВК - Зорянський НВК
5.	Дашковецький НВК	- Осламівська ЗОШ - Женишковецька ЗОШ I-III ступенів
6.	Великоолександрівський НВК	- Майдано-Олександрівська ЗОШ - Карачівецький НВК - Пилипо-Олександрівська ЗОШ I-III ступенів

*Примітка. Складено автором.

Таблиця 3.6. Економічна характеристика ліквідації малокомплектних шкіл*

№	Назва школи	Зменшення витрат на рік, грн	
		на оплату з.п. вчителям	на комунальні послуги
1	2	3	4
1.	Подолянський НВК	887653	148900
2.	Карижинський НВК	798988	135680
3.	Петрашівська гімназія	1128345	162350
4.	Слобідко-Охрімовецький НВК	987000	158800
5.	Старонетеченський НВК	653792	112380
6.	Яснозірський НВК	756357	139500
7.	Калюсецький НВК	721987	141230
8.	Зорянський НВК	801307	151260
9.	Осламівська ЗОШ	1109200	160900
10.	Женишковецька ЗОШ I-III ступенів	975301	148700
11.	Майдано-Олександрівська ЗОШ	692900	134560
12.	Карачівецький НВК	698756	147000
13.	Пилипо-Олександрівська ЗОШ I-III ступенів	897020	145980
Разом		11108606	1887240

*Примітка. Складено автором.

У сукупності зменшення витрат від закриття малокомплектних шкіл на рік становитиме 12995846 грн. Разом з тим, необхідно збільшити фінансування Програми «Шкільний автобус», яка б забезпечила належне транспортування учнів до опірних шкіл з 100 тис. грн до 1000 тис. грн.

Для недопущення сценарію пустування споруд закритих шкіл пропонуємо надавати такі приміщення в оренду під підприємницьку діяльність, а зекономлені кошти спрямувати на підтримку та розвиток малого та середнього бізнесу, який на перспективу наповнюватиме бюджет району, першочергово для тих, хто користуватиметься послугами оренди шкільних приміщень.

Частина зекономлених коштів рекомендуємо націлити у створення мобільного додатку на базі блокчейн для населення району, за допомогою якого громадяни отримуватимуть вільний доступ до інформації щодо фінансового стану району, а також зможуть користуватись певним набором послуг, пов'язаних із фінансовою сферою.

Для створення мобільного додатку пропонується сформувати бюджет проекту в розмірі 72000 грн. Запропонована структура витрат наведена у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7. Структура витрат для створення мобільного додатку на базі технології «блокчейн»*

Призначення коштів	Сума, грн
1	2
Послуги веб-дизайнера	5000
Оплата хостингу та доменного імені	5000
Встановлення та налаштування CMS	2000
Розробка Веб-дизайну	3000
Створення контенту і необхідних сторінок	3000
Стартова рекламна кампанія	10000
Оплата робіт з інтернет-маркетингу (SEO, PPC)	5000
Оплата послуг зв'язку та інші операційні витрати	5000
Заробітна плата персоналу консультанти	28000
Вартість державної реєстрації ФОП	1000
Непередбачені витрати	5000
Всього	72000

*Примітка. Складено автором за даними [60].

Важливо, щоб всі стратегічні рішення були доведені до конкретних виконавців у вигляді затверджених планів, наказів, розпоряджень і інших організаційних документів (табл. 3.8).

Таблиця 3.8. План рекомендацій для забезпечення практичної реалізації обраних методів*

Найменування та зміст заходу, що пропонується	Відповідальні за реалізацію заходу	Терміни виконання	Витрати, грн	Економічний та інші види ефектів
1	2	3	4	5
Скорочення видатків районного бюджету на соціальне націлення шляхом закриття малокомплектних шкіл	Відділ освіти Віньковецької РДА	1 рік	1000000	Зменшення витрат на 12995846 грн
Залучення додаткових джерел фінансових ресурсів: розміщення тимчасово вільних коштів не депозитних рахунках у банківських установах	Управління фінансів Віньковецької РДА, органи Державного казначейства	1 рік	-	Збільшення доходів бюджету на 303250 грн
Створення у Віньковецькому районі Фінансово-аналітичного центру як метод удосконалення системи управління фінансовими ресурсами.	Управління фінансів Віньковецької РДА, суб'єкти господарювання	1 рік	1303368	Зменшення неефективного використання бюджетних коштів на 13634000 грн, збільшення доходів бюджету на 1112000 грн
Створення мобільного додатку з інформування та надання послуг населенню у фінансовій сфері району	Віньковецька РДА	3 міс.	72000	-

*Примітка. Складено автором.

Отже, результати розрахунків у плані заходів підтвердили можливість застосування даних напрямів для ефективного управління фінансовими ресурсами району.

Таким чином, економічний ефект від організаційного та функціонального вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами Віньковецького району значно переважає над витратами на його досягнення.

ВИСНОВКИ

В магістерській роботі здійснено узагальнення теоретичних і методичних підходів та практичних аспектів управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування. За результатами проведеного дослідження сформульовано наступні висновки та пропозиції:

1. Визначено, що під фінансовими ресурсами як об'єкта управління органів місцевого самоврядування слід розуміти фінансові ресурси, що утворюються в результаті створення, розподілу та перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту, надходять і накопичуються у відповідних фондах місцевого рівня, використовуючи які, органи місцевого самоврядування реалізують власні й делеговані повноваження в межах чинного законодавства України для досягнення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці.

Встановлено, що до складу фінансових ресурсів відносяться доходи місцевих бюджетів, фінансові ресурси підприємств комунальної власності, місцеві позики та благодійні, спонсорські внески, пожертвування. Місцеві фінансові ресурси прийнято поділяти за місцем формування, за рівнем формування і використання, за комунальним сектором економіки, за методом мобілізації, за місцем акумуляції та за економічним призначенням.

Виокремлено функції, принципи, методи та інструменти управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування як складові системи управління. У зв'язку із зазначеним встановлено, що управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування – це комплекс взаємопов'язаних функцій, принципів, методів та інструментів, застосовуючи які суб'єкти управління взаємодіють з метою забезпечення ефективності та цілісності процесу формування й використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

2. Досліджено, що серед різноманіття методичних підходів щодо оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами органів місцевого

самоврядування найзручнішим є рейтинговий метод, тому, що він значно полегшує обсяг та ступінь математичних розрахунків, а також зводить їх до одного інтегрального показника.

3. Обґрунтовано, що управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних утворень, адже проведений аналіз виконання Віньковецького районного бюджету, як основної складової управління фінансовими ресурсами, Хмельницької області за доходами та видатками продемонстрував, що метою фінансової діяльності місцевих органів влади є задоволення суспільних інтересів і потреб та сприяння соціально-економічного розвитку регіону. З 2014 р. по 2018 р. спостерігаємо переважання дохідної частини бюджету над видатковою. До загального фонду Віньковецького районного бюджету у 2018 р. надійшло на 202,99 млн. грн більше, ніж у 2014 р. Обсяг спеціального фонду у 2018 р. збільшився на 21,03 млн грн порівняно із 2014 р. та становив 24,36 млн грн. Загалом надходження до бюджету протягом 2014-2018 рр. стабільно зростали (з 2014 р. по 2018 р. приріст становить 224,03 млн. грн).

У структурі надходжень до бюджету району переважають офіційні трансферти. Позитивним є те, що дотації з державного бюджету мають тенденцію до скорочення з 51,78 млн грн у 2014 р. до 8,90 млн грн у 2018 р. Так, якщо питома вага дотацій з державного бюджету в обсязі надходжень до бюджету у 2014 р. дорівнювала 57,5 %, то у 2018 р. цей показник дорівнював 3,0 %. Це означає, що Віньковецький район опановує процес децентралізації в країні та набуває більшої самостійності у вирішенні місцевих проблем.

4. Виявлено щорічне зростання видаткової частини Віньковецького районного бюджету як за функціональною, так і за економічною класифікацією видатків. Обсяг планових видатків районного бюджету у 2018 р. зріс у порівнянні з 2014 р. на 150,43 млн грн та становив 280,25 млн грн. Так, у 2018 р. при затвердженому плані

280,25 млн грн, районний бюджет за видатками виконано на 98,24 % та фактично профінансовано в обсязі 275,88 млн грн, що на 147,23 млн грн. більше, ніж у 2014 р. Зростання видатків простежується майже за кожною функцією. Найбільшу питому вагу у видатках Віньковецького районного бюджету займають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. Так, у 2018 р. їх питома вага становила 41,8 %, що майже на 8 % більше, ніж у 2014 р. Зменшення частки видатків на освіту пов'язано із збільшенням частки на соціальний захист та соціальне забезпечення, що зумовлено збільшенням розміру соціального прожиткового мінімуму. Найменшу питому вагу у 2018 р. займають видатки на житлово-комунальне господарство і складають 1,78 %, що на 1,6 % більше, ніж у 2014 р.

5. На підставі проведеної оцінки фінансової стійкості та рейтингової оцінки ризиків фінансової стійкості бюджетів порівнюваних територіальних одиниць за роками, визначено, що фінансова стійкість бюджету Віньковецького та Новоушицького районів відповідає зонам мінімального ризику, а Солобковецької об'єднаної територіальної громади – безризиковій зоні із наближенням до зони мінімального ризику.

Досліджено, що ризики фінансової стійкості бюджету Віньковецького району обумовлені значною часткою державних трансфертів у дохідній частині бюджету, що в свою чергу, зменшує рівень фінансової автономії місцевого самоврядування та спрямованість великої частки видатків на соціальний захист населення, а не на економічний розвиток регіону, що створює у населення споживацькі настрої.

6. Запропоновано рекомендації щодо покращення якісного аспекту управління фінансовими ресурсами, зменшення неефективного їх використання та пошуку альтернативних джерел їх формування для здійснення інвестицій в економічний розвиток району. Зокрема, це такі заходи, як: 1. Скорочення видатків районного бюджету на соціальне націлення шляхом закриття малокомплектних шкіл та спрямування зекономлених коштів на розвиток малого та середнього бізнесу громади.

2. Розміщення тимчасово вільних коштів не депозитних рахунках у банківських установах, підвищення інвестиційних можливостей, залучення кредитних ресурсів. 3. Створення у Віньковецькому районі Фінансово-аналітичного центру. 4. Створення мобільного додатку з інформування та надання послуг населенню у фінансовій сфері району.

Зазначений перелік підходів до оптимізації фінансового аналізу в управлінні підкріплюємо відповідними розрахунками: витрати на відкриття Фінансово-аналітичного центру складатимуть 1303368 грн на рік, а очікуване зменшення неефективного використання бюджетних коштів від діяльності центру дорівнюватиме 13634000 грн на рік, також очікується збільшення дохідної частини бюджету від реалізації проєктів Центру на 1112000 грн.

Закриття малокомплетних шкіл в районі гарантує скорочення витрат на 12995846 грн на рік. Доходи від розміщення тимчасово-вільних коштів бюджету на депозитних рахунках у банківських установах складатимуть 303250 грн на рік, а бюджет проєкту створення мобільного додатку «VinBudget» становитиме 72000 грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багацька К. В., Говорушко Т. А., Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: Підручник. Київ, 2014. 320 с.
2. Бочаров В. В., Леонтьев В. Е. Корпоративные финансы. СПб: Питер, 2004. 592 с.
3. Брязкало А. Є. Особливості формування фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2014. № 1. С. 31-36. URL: <http://fbi.cfuv.ru/wp-content/uploads/2017/09/005bryazkal.pdf>.
4. Бюджетний кодекс України. Закон України №2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Василик О. Д. Теорія фінансів: навч. посібник. Київ: НІОС, 2000. 416 с.
6. Василик О. Д., Павлюк К. В. Бюджетна система України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр навч. л-ри, 2004. 544 с.
7. Владимиров К. М., Чуйко Н. Г., Рогальський О. Ф. Місцеві фінанси : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2009. 352 с.
8. Воробйов Ю. М. Теоретичні засади формування і використання фінансових ресурсів в соціально-економічній системі держави. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*, 2009. С. 16-24. URL: <http://fbi.crimea.edu>.
9. Воробйов Ю. М., Когут І. А. Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів: монографія. Мелітополь: Видавництво, 2012. 250 с.
10. Глущенко А. С. Фінанси : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2014. 438 с.
11. Депозити в банках України. URL : <https://minfin.com.ua/deposits/?min-template=true>.

12. Дяченко С. А. Складові системи управління місцевими фінансами в умовах децентралізації. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 264-275. URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1804.pdf>.
13. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Законом України від 15.07.97 р. № 52/97 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
14. Інтернет-магазин Розетка. URL : <https://rozetka.com.ua/ua/>.
15. Інформаційна система управління освітою Хмельницької області. Віньковецький район. URL : <https://km.isuo.org/>.
16. Кириленко О. П., Малиняк Б. С., Письменний В. В., Русін В. М. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади : навч. посіб. Київ : Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.
17. Клімова С. М. Організаційно-правові основи управління публічними фінансами в Україні: автореф. дис. ... д. юрид. наук : 12.00.07. Харків. 2019. 35 с.
18. Клімова С. М. Управління публічними фінансами як складова реформи державного управління в Україні. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2016. № 3 (53). С. 84–89.
19. Коваленко М. А., Швороб Г. М, Мацієвич Т. О. Шляхи поліпшення фінансового забезпечення діяльності територіальних громад. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2014_1_23.pdf.
20. Конспект лекцій навчальної дисципліни «Фінансовий аналіз» для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / Ткаченко І. П. та ін. Кам'янське: ДДТУ, 2018 р. 223 с.
21. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. К. КНЕУ, 2001. 387 с.
22. Лук'янова В. В., Головач Т. В. Економічний ризик: навч. посіб. К.: Академ-видав, 2007. 464 с.

23. Мельник Д. В. Теоретико-методичні аспекти управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування. *Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації*: зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Хмельницький, 20 верес. 2019 р.). Хмельницький, 2019. С. 187-188.
24. Мельник Д. В. Технологія блокчейн у державному управлінні. *Новітні технології сучасного суспільства НТСС-2018*: зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 12 груд. 2018 р.). Чернігів, 2018. С. 48-49.
25. Мізіна І. В. Фінансова децентралізація та її вплив на систему місцевих фінансів України. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 6-7. С. 41-48. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_6-7_7.
26. Мунько А. Ю. Удосконалення інструментів управління місцевими фінансами в умовах децентралізації. *Університетські наукові записки*. 2016. № 1 (57). С. 281–288. URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1526.pdf>.
27. Мунько А. Ю. Удосконалення системи управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04. Дніпро, 2016. 20 с.
28. Овчаренко М. М. Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування: дис. ... канд. ек. наук: 072. Одеса, 2018. 92 с.
29. П'ять необхідних кроків для проведення реформи. Децентралізація влади. Децентралізація. URL : <https://goo.gl/xugCjx>.
30. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI зі змінами та доповненнями. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
31. Полинюк Н. І. Механізм формування фінансових ресурсів місцевих органів управління в умовах демократизації суспільства. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 26. № 1. С. 65-72.

32. Портоварас Т. Р. Методологічні аспекти аналізу фінансових ризиків як інструменту управління ними. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 3. С. 128-140. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2018_3_13.

33. Про внесення змін до Бюджетного Кодексу України. Закон України від 22.11.2018 р. № 2621-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2621-19>.

34. Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» від 21.05.2009 р. № 1388. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-17>.

35. Про внесення змін до Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 875. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-2016-%D0%BF>.

36. Про затвердження Змін до Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету. Наказ Міністерства Фінансів України від 14.02.2017 р. № 135. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0309-17>.

37. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF>.

38. Про заходи щодо наповнення місцевих бюджетів, дотримання жорсткого режиму економії бюджетних коштів [Текст]: Розпорядження голови Віньковоцької районної державної адміністрації № 49/2017-р від 09.02.2017 р. Віньківці. 2017.

39. Про малокомплектні школи. URL : <http://silskivisti.kiev.ua/19728/index.php?n=43716>.

40. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-вр зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

41. Про підвищення заробітної плати працівникам бібліотек. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2009 р. № 1073. URL : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1073-2009-%D0%BF>.
42. Про районний бюджет на 2015 рік [Текст]: Рішення Віньковецької районної ради №3 від 20.01.2015 р. Віньківці. 2014.
43. Про районний бюджет на 2016 рік [Текст]: Рішення Віньковецької районної ради №3 від 24.10.2015 р. Віньківці. 2015.
44. Про районний бюджет на 2017 рік [Текст]: Рішення Віньковецької районної ради №1 від 24.10.2016 р. Віньківці. 2016.
45. Про районний бюджет на 2018 рік [Текст]: Рішення Віньковецької районної ради №1 від 20.10.2017 р. Віньківці. 2017.
46. Про районний бюджет на 2019 рік [Текст]: Рішення Віньковецької районної ради №1 від 20.10.2018 р. Віньківці. 2018.
47. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL : <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
48. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / Г. А. Борщ та ін. Київ, 2017. 107 с.
49. Річний звіт про виконання бюджету Віньковецького району за 2014 рік. URL: <https://edata.gov.ua/>.
50. Річний звіт про виконання бюджету Віньковецького району за 2015 рік. URL: <https://edata.gov.ua/>.
51. Річний звіт про виконання бюджету Віньковецького району за 2016 рік. URL: <https://edata.gov.ua/>.
52. Річний звіт про виконання бюджету Віньковецького району за 2017 рік. URL: <https://edata.gov.ua/>.
53. Річний звіт про виконання бюджету Віньковецького району за 2018 рік. URL <https://edata.gov.ua/>.
54. Річний звіт про виконання бюджету Новоушицького району за 2016 рік. URL : <https://edata.gov.ua/>.

55. Річний звіт про виконання бюджету Новоушицького району за 2017 рік. URL: <https://edata.gov.ua/>.
56. Річний звіт про виконання бюджету Новоушицького району за 2018 рік. URL : <https://edata.gov.ua/>.
57. Річний звіт про виконання бюджету Солобковецької сільської об'єднаної територіальної громади за 2016 рік. URL <https://edata.gov.ua/>.
58. Річний звіт про виконання бюджету Солобковецької сільської об'єднаної територіальної громади за 2017 рік. URL <https://edata.gov.ua/>.
59. Річний звіт про виконання бюджету Солобковецької сільської об'єднаної територіальної громади за 2018 рік. URL <https://edata.gov.ua/>.
60. Розробка сайтів та веб-дизайн. Компанія «Вебмарк». URL : <http://webmark.com.ua/ua/services/web-services.html>.
61. Сетам перейшла на технологію збереження даних «blockchain». Міністерство юстиції України. 06.09.2017 р. URL : <https://minjust.gov.ua/news/ministry/setam-pereyshla-na-tehnologiyu-zberejennyadanih-blockchain-ta-zminila-nazvu-na-openmarket---minyust>.
62. Снісаренко О. Б., Гавриленко А. О., Гребнікова О. В. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. Харків. 2010. №1. С. 18-27.
63. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси : навч. посіб. Київ : Алерта, 2014. 432 с.
64. Сухарська Л. В. Організація фінансового забезпечення розвитку територіальних громад : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04. Київ, 2019. 235 с.
65. Ткачук І. П. Фінансові ресурси регіону та їх формування. *Економіка України*. 1992. № 10. С. 39-47.
66. Фінанси регіону: навчальний посібник / Коваленко М. А та ін. Херсон: Олді-плюс, 2010. 312 с.

67. Фінанси: вишкіл студії: навч посібник / С. І. Юрій та ін. за ред. С. І. Юрія. Тернопіль: Карт Бланш, 2002. 357 с.

68. Фінансовий аналіз. Методичні рекомендації для проведення практичних занять та самостійної роботи студентів / Н. І. Синькевич та ін. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2016. 136 с.

69. Шульц Е. П. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. Т. 21, Вип. 7-2(49). С. 160-163.

70. e-Vox: відкрита платформа електронної Демократії на основі Ethereum blockchain. URL : <http://ukr.e-vox.org/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. Характеристика дефініції «фінансові ресурси органів місцевого самоврядування» різними авторами*

№ з/п	Автор	Сутність поняття
1	2	3
1.	Л. А. Лахтіонова [21, с. 51]	Грошові кошти у вигляді грошових фондів (статутний фонд, фонд оплати праці, резервний фонд) та у негрошовій формі (використання грошових коштів для виконання бюджетних зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими компаніями).
2.	О. Д. Василик [6, с. 19]	Грошові накопичення та доходи, що створюються в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб.
3.	С. І. Юрій [67, с. 22]	Грошові фонди, які створюються в процесі розподілу та використання ВВП за певний період часу.
4.	В. В. Бочаров [2, с. 15]	Форма бюджетних і позабюджетних фондів, які мають строго цільове призначення.
5.	І. П. Ткачук [65, с. 39]	Сукупність доходів, створених у процесі діяльності всіх підприємств і господарюючих організацій, що знаходяться на його території, а також коштів населення, які формуються в порядку перерозподілу фонду заробітної платні і залучених із зовні асигнувань
6.	К. М. Владимиров [7, с. 9]	Створені в результаті розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту грошові доходи, грошові нагромадження і резерви грошових коштів (частина яких концентрується у відповідних фондах), необхідні органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій і завдань з метою забезпечення соціально-економічного функціонування та розвитку територіальної громади і задоволення їх спільних інтересів.
7.	М. М. Овчаренко [28, с. 14]	Необхідне джерело для здійснення процесу розширеного відтворення, фінансування місцевих програм розвитку та соціального забезпечення територіальної громади. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування є сукупністю фондів коштів, що формуються в результаті створення та вартісного розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту, передаються у розпорядження та спрямовуються на виконання покладених законом на органи місцевого самоврядування завдань і функцій, для реалізації намічених цілей та програм економічного і соціально-культурного розвитку території у відповідності до обраних пріоритетів.

*Примітка. Складено автором.

Додаток Б

Таблиця Б.1. Перелік основних нормативно-правових актів, які регламентують управління фінансами територіальних громад*

№ з/п	Видавець	Нормативно-правовий документ	Дата і номер реєстрації
1		2	3
1.	Верховна Рада України	Бюджетний кодекс України	8 липня 2010 року № 2456-VI
		Податковий кодекс України	2 грудня 2010 року № 2755-VI
		Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»	21 травня 1997 року № 280/97-ВР
		Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»	5 лютого 2015 року № 157- VIII
		Закон України «Про засади державної регіональної політики»	5 лютого 2015 року № 156-VIII
		Закон України «Про співробітництво територіальних громад»	17 червня 2014 року № 1508-VII
		Закон України «Про здійснення державних закупівель»	10 квітня 2014 року № 1197-VII
2.	Кабінет Міністрів України	Постанова Кабінету Міністрів України «Про за-твердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ»	28 лютого 2002 року № 228
		Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів»	29 грудня 2010 року № 1204
		Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках»	12 січня 2011 року № 6
		Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів»	15 грудня 2010 року № 1132
		Постанова Кабінету Міністрів України «Про за-твердження Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіаль-ними органами»	20 квітня 2006 року № 550
		Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі»	14 вересня 2002 року № 538-р

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
3.	Міністерство фінансів України	Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів»	6 червня 2012 року № 687
		Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів»	23 серпня 2012 року № 938
		Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм»	17 травня 2011 року № 608
		Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Примірного переліку результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів»	27 липня 2011 року № 945
		Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України»	2 березня 2012 року № 309
		Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту»	4 жовтня 2011 року № 1247
		Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку призупинення бюджетних асигнувань»	15 травня 2002 року № 319

*Примітка. Джерело: [16, с. 12-13].

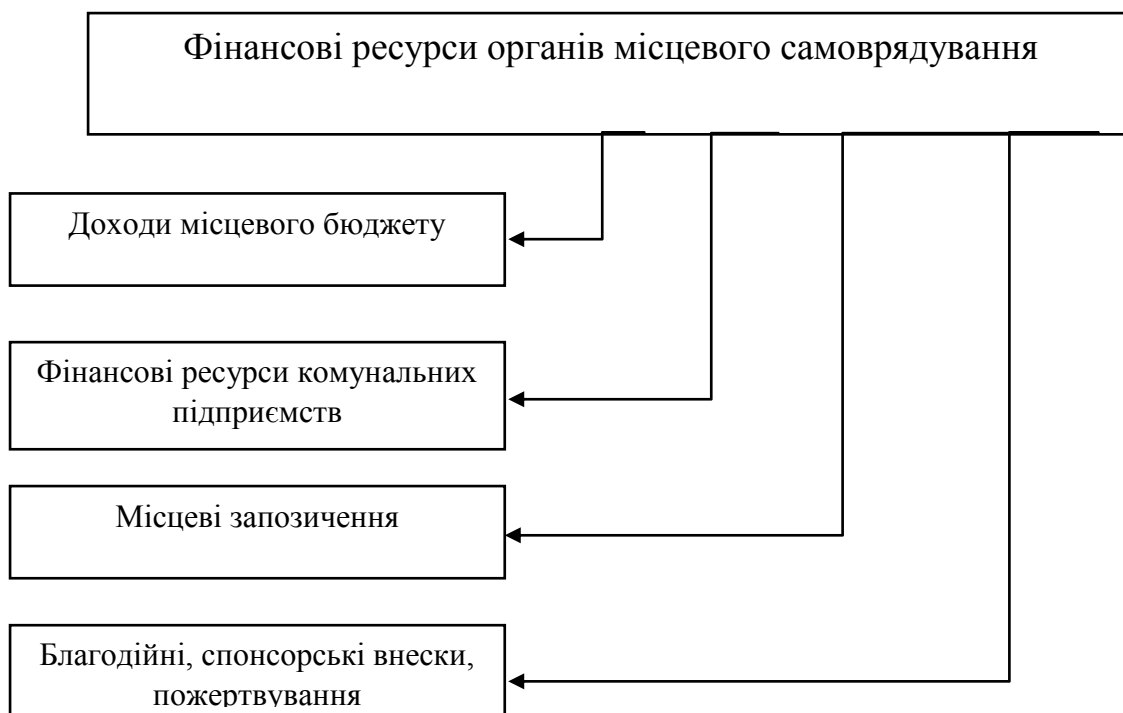

Рисунок В. 1 - Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування*

*Примітка. Джерело:[3, с. 32].

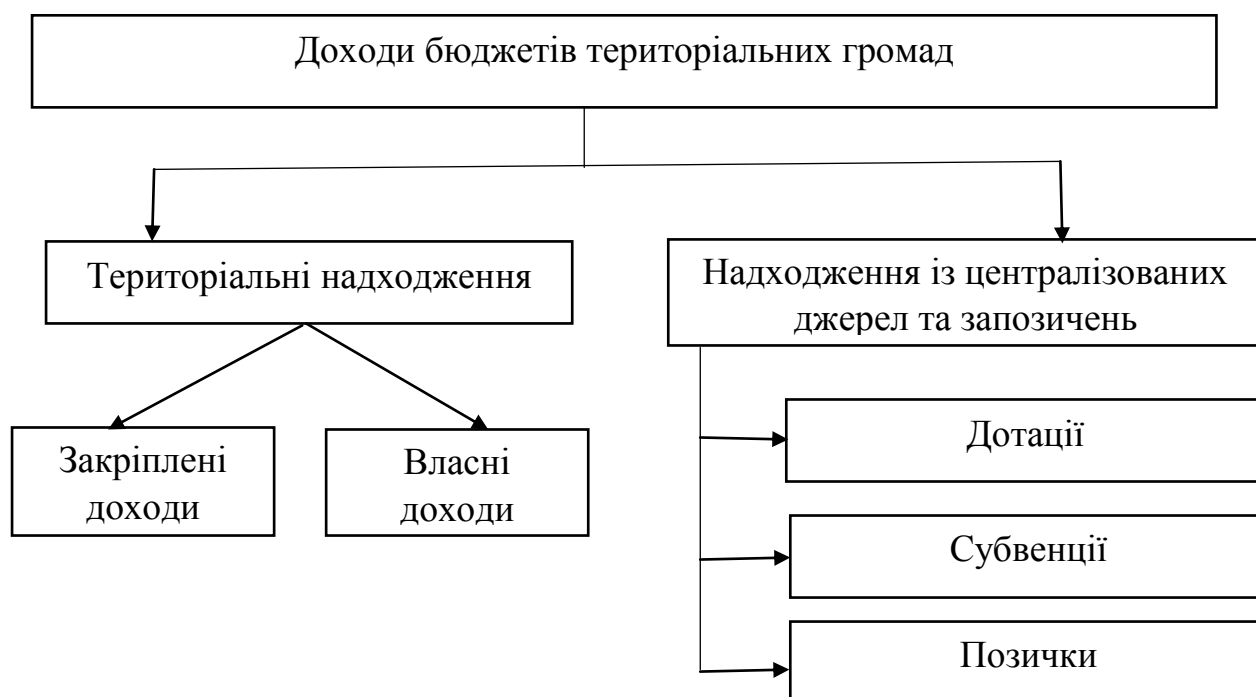

Рисунок В. 2 - Структура доходів бюджетів територіальних громад*

*Примітка. Джерело: [31, с. 67].

Додаток Г

Таблиця Г.1. Функції органів місцевого самоврядування з управління місцевими фінансовими ресурсами*

Функції	Загальні функції							
	прогнозування	планування	організація	мотивація	облік	контроль та координація	регулювання	оцінювання результатів
Спеціальні функції	аналіз структури муніципальних активів		+	+	+	+	+	+
	аналіз фінансових джерел		+			+	+	
	консолідація фінансових ресурсів			+		+	+	+
	розподіл фінансових ресурсів	+	+	+		+	+	
	бюджетування доходів і витрат (дохідна та видаткова частини бюджету)	+	+	+		+	+	+
	бюджетування інвестицій (бюджет інвестицій і фондів розвитку)	+	+	+	+	+	+	+
	нормативна функція					+		+
	фінансова функція			+	+	+	+	
	формування потоків фінансових ресурсів	+	+	+				+
	контроль перебігу потоків фінансових ресурсів		+			+	+	+
	забезпечення умов саморозвитку та самовідновлення фінансового потенціалу	+	+	+	+		+	+
	заохочення дослідницьких і проектних організацій до розробки й запровадження проектів розвитку		+	+	+			
	організація створення і партнерства в суспільній діяльності між суб'єктами різних форм власності та владою		+	+	+		+	+
	відбір і управлінський супровід проектів		+	+	+	+	+	+
	фінансування проектів	+	+	+		+	+	+
	оцінювання результатів проектів	+						+
	залучення додаткового капіталу		+	+	+			+
	інші функції за потребою							

*Примітка. Джерело: [26, с. 286].

Додаток Д

Таблиця Д.1. Принципи діяльності органами місцевого самоврядування щодо управління фінансовими ресурсами*

№ з/п	Назва принципу	Зміст принципу
1	2	3
1.	Самозабезпечення	Підвищення здатності території до продукування достатнього обсягу фінансових ресурсів для фінансування і розвитку
2.	Науковість	Наукове обґрунтування переходу до децентралізованого управління фінансами, наукова підтримка процесів побудови системи управління місцевими фінансами з урахуванням чинного законодавства, сучасних методів управління
3.	Комплексність	Однчасне врахування організаційних економічних соціальних та інших чинників впливу на формування, розподіл і споживання фінансових ресурсів
4.	Погодження	Уточнення показників процесів фінансових потоків за усіма джерелами, елементами і складовими фінансових ресурсів із суб'єктами системи
5.	Адаптивність	Урахування і передбачення умов для створення здатності системи швидко реагувати на зміни в середовищі формування фінансового потенціалу, здобувати можливості нарощування й раціонального використання ресурсів
6.	Стабільність	Установлення меж дії нормативів ефективності використання фінансових ресурсів і умов доцільності їх перегляду, своєчасне прийняття заходів при неаргументованому відхиленні від норм
7.	Пріоритетність	Надання переваг у забезпеченні фінансовими ресурсами найбільш пріоритетних напрямів і заходів щодо розвитку муніципального утворення
8.	Доповнюваність	Постійний пошук і розширення джерел створення фінансових ресурсів і їх раціональної комбінації
9.	Інституційне партнерство	Заохочення до співробітництва якомога більшої кількості зацікавлених сторін у межах не тільки муніципального утворення, а й регіону, країни, інших держав
10.	Дотримання обов'язків	Закріплення та дотримання взаємозалежних обов'язків управлінській діяльності ОМС, їх документування, укладання угод
11.	Пропорційність	Зниження залежності від трансфертів з державного бюджету з метою підвищення відповідальності ОМС за власну фінансову спроможність
12.	Самореалізація	Здатність системи самостійно створювати умови до збільшення обсягів фінансових ресурсів
13.	Саморегулювання	Наявність повноважень для змін і регулювання параметрів системи управління місцевими фінансами
14.	Саморозвиток	Передбачення в змісті функції ОМС із управління місцевими фінансами створення й реалізацію умов розвитку фінансового потенціалу

*Примітка. Джерело: [27, с. 28]

Додаток Е

Таблиця Е.1. Джерела формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування*

№ з/п	Класифікаційна ознака	Джерела фінансових ресурсів
1	2	3
1.	Залежно від місця утворення	<ul style="list-style-type: none"> - внутрішні (джерела утворення фінансових ресурсів, які знаходяться в межах адміністративно-територіальної одиниці), - зовнішні (джерела формування фінансових ресурсів, які зосереджені поза межами відповідної адміністративно-територіальної одиниці);
2.	Залежно від періодичності надходження фінансових ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - поточні (джерела формування, фінансові ресурси з яких надходять протягом звітного періоду), - річні (сукупність усіх поточних джерел формування фінансових ресурсів протягом звітного періоду);
3.	За характером формування фінансових ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - власні (джерела, за рахунок яких формуються власні фінансові ресурси, які надійшли й зосереджуються в бюджеті відповідного рівня та використовуються органами місцевого самоврядування згідно з чинним законодавством країни), - позикові (джерела формування фінансових ресурсів, що мають позиковий характер), - цільові (джерела формування фінансових ресурсів, які надходять від вищих державних органів влади на місцевий рівень з метою використання їх останніми, в чітко визначеному напрямку згідно з цільовим призначенням);
4.	За ступенем перерозподілу	<ul style="list-style-type: none"> - первинні (джерела формування фінансових ресурсів, які підлягають попередньому розщепленню), - вторинні (джерела, за рахунок яких формуються власні фінансові ресурси органів місцевого самоврядування);
5.	За методами розрахунків	<ul style="list-style-type: none"> - прогнозовані, - планові, - фактичні.

*Примітка. Складено автором за даними: [27, с. 19].

Додаток Ж

Таблиця Ж.1. Інструменти управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування*

№ з/п	Функції і завдання управління	Інструменти управління
1	2	3
1.	Законодавче регулювання	Бюджетний та Податковий кодекси, закони України, інші підзаконні та нормативно-правові акти
2.	Стратегічне планування та управління	Державні, регіональні й місцеві політики та стратегії регіонального (муніципального) розвитку
3.	Прогнозування, планування та звітування	Місцеві бюджети (доходи, в тому числі міжбюджетні трансферти та видатки)
4.	Чітке структурування функцій, завдань, повноважень ОМС	Закон про місцеве самоврядування, посадові інструкції службових осіб місцевого самоврядування, інші закони, підзаконні акти та нормативно-правові акти
5.	Казначейське управління та обслуговування	Системи електронних платежів і переказів коштів як взаємопов'язаного інструменту обслуговування єдиного казначейського рахунку з використанням модифікованої казначейської моделі
6.	Контроль та аудит	Публічний аудит (внутрішній, зовнішній, незалежний), бюджетний контролінг, аудит бюджетних програм
7.	Організація діяльності муніципальних підприємств	Стандарти та моделі управління муніципальними бізнеспроцесами, виробництво послуг на платній основі (поряд з безоплатними), муніципальні підприємницькі кластери, корпорації, бізнес-інкубатори
8.	Управління власністю територіальних громад на засадах рентабельності та прибутковості активів	Облік та оцінка вартості муніципальних активів, ідентифікація проблем, робоча група менеджерів під егідою посадових осіб ОМС, план дій (пріоритети, зв'язки, заходи)
9.	Управління якістю та вартістю публічних послуг	Альтернативні опції виробництва та надання послуг, встановлення оптимальної вартості, контроль якості
10.	Управління муніципальним позиковим ринком	Банківські кредити, випуск боргових зобов'язань на утримання оптимальної межі боргу, аналіз ринку позикового капіталу, підвищення кредитного рейтингу території
11.	Залучення інвестицій та вкладення капіталу	Інвестиційний профіль, внутрішня інвестиційна політика, оцінювання інвестиційних проєктів, контроль за використанням інвестиційних коштів
12.	Фонди розвитку	Цільові фонди розвитку; ваучерні програми; гранти
13.	Фіскальне стимулювання розвитку економіки	Пільгові режими оподаткування, гнучкі ставки оподаткування (стимулювання та економічного примусу), податкові канікули
14.	Розвиток публічно-приватного партнерства	Управлінські угоди, оренда, концесія, венчурні підприємства, повне або часткове володіння

*Примітка. Джерело: [26, с. 287].

Таблиця 3.1. Методи розрахунку прогнозних фінансових показників*

№ з/п	Назва методу	Опис	Приклади використання	Коментар
1	2	3	4	5
1.	Експертна оцінка	«Експерт» пропонує найкраще припущення про майбутні доходи / видатки, покладаючись на свої спеціалізовані знання	Часто використовується для приблизної оцінки суми запозичень	Низька об'єктивність оцінки показників
2.	Історичний аналіз	Минулі тенденції надають основу для прогнозування майбутніх змін	Підходить для оцінки доходів, які є постійними, щороку змінюються на постійну величину чи розвиваються в передбачуваному напрямі	Важливо також розглядати зміни, які ще не знайшли відображення в минулих тенденціях (наприклад, зміни в базі оподаткування)
3.	Детерміновані методи	Припускається постійність відношень між прогнозованою змінною і певним іншим фактором (наприклад, економічним чи демографічним змінним фактором)	Може використовуватися для оцінки податків, пов'язаних із конкретно кількістю проданих чи куплених товарів, або видатків, що пов'язані зі стандартом надання послуг на певному рівні	Потребує прогнозування стосовно відповідних пов'язаних факторів
4.	Економетричне моделювання	Установлює відношення між змінною доходу чи видатку і рядом «причинних» чи «пояснювальних» факторів	Використовується щодо змінних, які зазнають впливу циклічних змін	Математично складне та потребує великої кількості даних
5.	Аналіз фінансового впливу	Розглядає прямий і «опосередкований» вплив па доходи і видатки, що стосується нового розвитку	Використовується для прогнозування додаткових податкових надходжень і видатків на послуги, спричинених будівництвом нового житла	Використовує прості математичні розрахунки, як-от множення питомих витрат на приріст населення

*Примітка. Джерело: [21, с. 39].

Додаток И

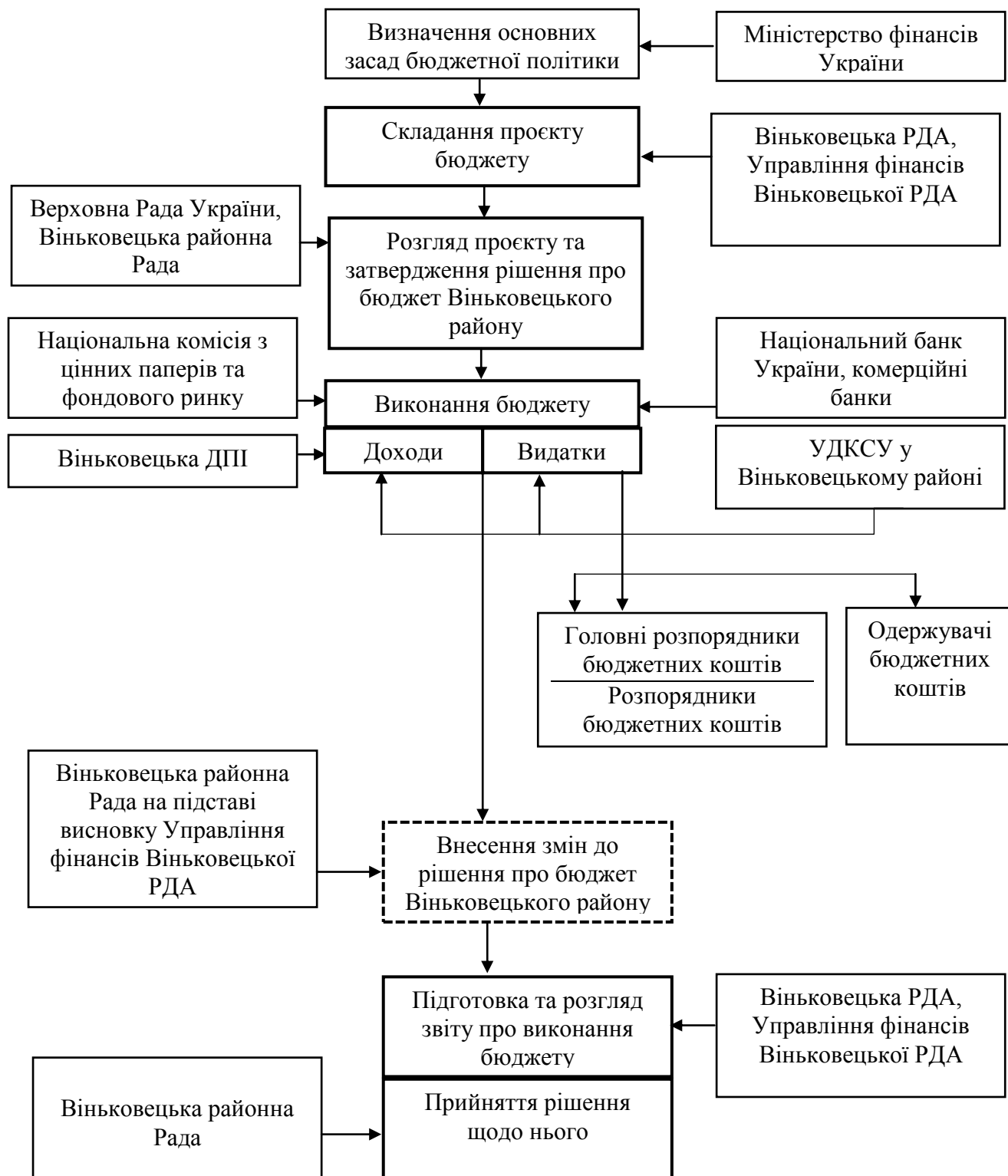

Рисунок И.1 - Бюджетний процес Виньковецького району*

*Примітка. Складено автором.

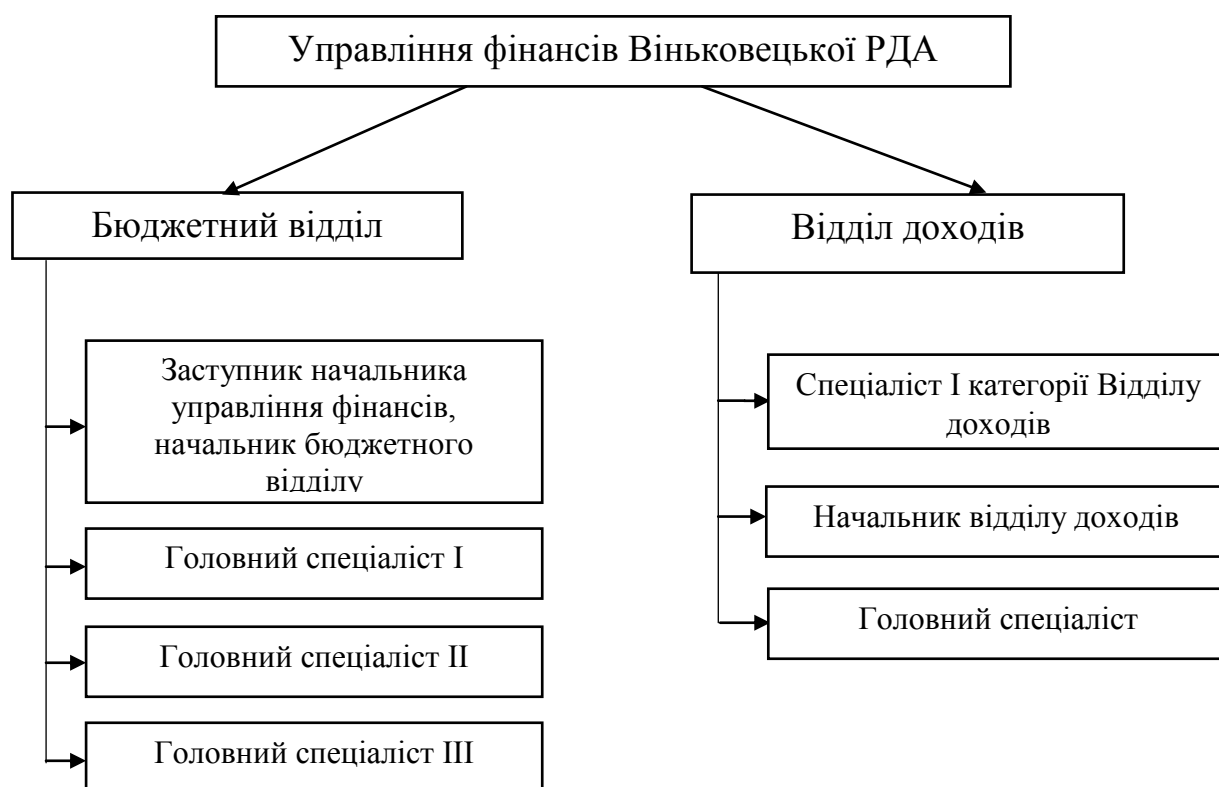

Рисунок К.1 - Організаційна структура Управління фінансів Віньковецької РДА*

*Примітка. Складено автором.

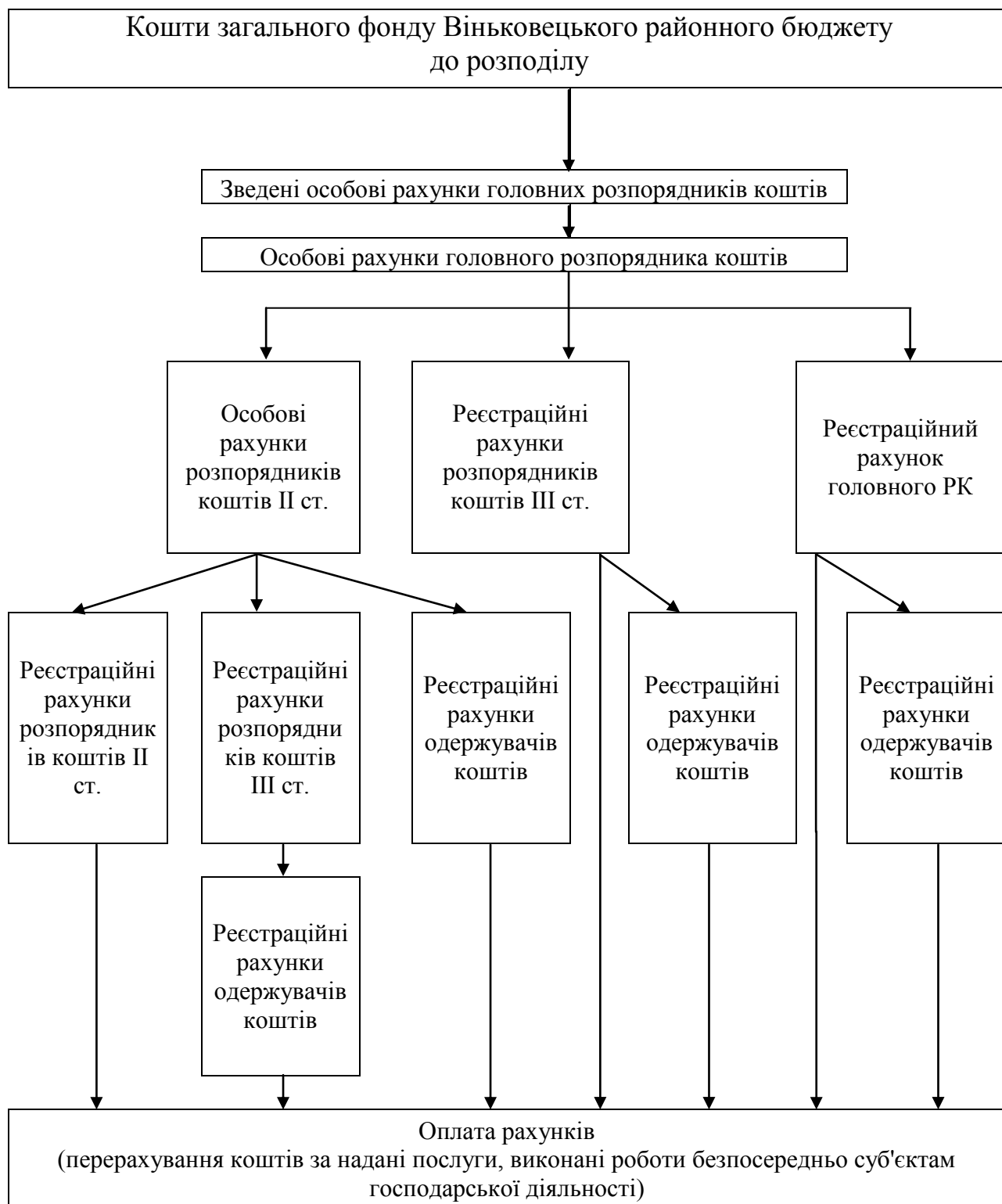

Рисунок Л.1 - Порядок здійснення видатків при казначейському обслуговуванні бюджетів*

*Примітка. Складено автором.

Додаток М

Таблиця М.1. Розрахунок податку на доходи фізичних осіб на 2019 рік, тис. грн*

№ з/п	Показник	Надходження податку
1	Очікувані надходження податку на доходи фізичних осіб у 2018 році (контингент)	67780,9
2	Прогнозні показники податку на доходи фізичних осіб на 2019 рік до зведеного бюджету (контингент) (р.3 + р.4 + р.5 + р.6), в тому числі:	73541,7
3	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	57045,8
4	Податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	1566,6
5	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	14563,3
6	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	366,0
7	Районний бюджет – 60 % (р.2 * 60 %)	44125,0

*Примітка. Складено автором.

Додаток Н

Таблиця Н.1. Аналіз виконання плану по доходах бюджету Віньковецького району, грн*

ККД	Доходи	Зведений бюджет Віньковецького р-ну				
		Поч. річн. план	Уточн. річн. план	Факт	+/-	% викон.
1	2	3	4	5	6	7
2015						
10000000	Податкові надходження	14342410,00	18050172,60	23086085,70	5035913,10	127,90
20000000	Неподаткові надходження	106627,00	315981,00	490596,99	174615,99	155,26
30000000	Доходи від операцій з капіталом	0,00	2110,00	35121,93	33011,93	1664,55
40000000	Офіційні трансферти	94980908,00	110538004,81	110277658,00	-260346,81	99,76
Всього		109429945,00	128906268,41	133889462,62	4983194,21	103,87
2016						
10000000	Податкові надходження	20981365,00	27704392,31	36217253,35	8512861,04	130,73
20000000	Неподаткові надходження	331745,00	457286,00	676618,17	219332,17	147,96
30000000	Доходи від операцій з капіталом	0,00	0,00	2616,56	2616,56	0,00
40000000	Офіційні трансферти	109119336,00	155817127,46	153245623,42	-2571504,0	98,35
Всього		130432446,00	183978805,77	190142111,50	6163305,73	103,35
2017						
10000000	Податкові надходження	35713156,00	43486019,00	51702295,89	8216276,89	118,89
20000000	Неподаткові надходження	620077,00	859702,00	1300143,72	440441,72	151,23
30000000	Доходи від операцій з капіталом	0,00	0,00	680,35	680,35	0,00
40000000	Офіційні трансферти	135258942,00	200395534,93	199015930,75	-1379604,1	99,31
Всього		171592175,00	244741255,93	252019050,71	7277794,78	102,97
2018						
10000000	Податкові надходження	51684492,00	60117178,80	68013283,26	7896104,46	113,13
20000000	Неподаткові надходження	778380,00	1172363,00	1407041,19	234678,19	120,02
30000000	Доходи від операцій з капіталом	0,00	0,00	400,00	400,00	0,00
40000000	Офіційні трансферти	197480889,00	223976784,00	223495946,10	-480837,90	99,79
Всього		249943761,00	285266325,80	292916670,55	7650344,75	102,68

*Примітка. Складено автором за даними [51; 52; 53; 54; 55; 56; 57; 58; 59].

Додаток П

Таблиця П.1. Склад та структура видатків Віньковецького районного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення за функціональною класифікацією за 2014-2018 рр.*

КФК	Показник	2014		2015		2016		2017		2018	
		млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1010	Соціальний захист на випадок непрацездатності	1,66	4,82	7,01	15,8	10,16	12,5	11,81	10,5	14,81	12,8
1020	Соціальний захист пенсіонерів	2,02	5,86	2,07	4,67	2,15	2,66	3,36	3,0	3,98	3,5
1030	Соціальний захист ветеранів війни та праці	0,20	0,58	2,51	5,66	5,34	6,61	1,92	1,7	4,94	4,3
1040	Соціальний захист сім'ї, дітей і молоді	25,37	73,68	18,01	40,6	23,96	29,6	24,21	21,6	23,45	20,3
1060	Надання житлових субсидій населенню	5,13	14,9	11,06	24,9	38,15	47,2	68,58	61,1	67,46	58,5
1070	Соціальний захист інших категорій населення	0,05	0,14	3,67	8,28	1,06	1,31	2,32	2,1	0,66	0,6
Разом		34,43	100	44,33	100	80,82	100	112,2	100	115,3	100

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Додаток Р

Таблиця Р.1 Склад та структура видатків Віньковецького районного бюджету на освіту за функціональною класифікацією за 2014-2018 рр.*

КФК	Показник	2014		2015		2016		2017		2018	
		млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
0910	Дошкільна освіта	0,00	0,00	6,76	15,9	6,75	15,6	10,12	15,3	11,14	13,5
0921,0922	Загальна середня освіта	30,16	92,26	32,5	76,9	33,3	77,2	51,9	78,4	63,9	77,8
0960	Утримання закладів позашкільної освіти та заходів із позашкільної роботи з дітьми	0,66	2,02	0,78	1,84	0,76	1,76	0,99	1,5	1,19	1,45
0990	Методичне та матеріальне забезпечення навчальних закладів	1,86	5,69	2,21	5,23	2,32	5,38	3,13	4,73	3,68	4,48
0930	Інші заходи та заклади у сфері освіти	0,00	0,00	0,01	0,03	0,01	0,02	0,02	0,03	2,19	2,67
	Разом	32,69	100	42,2	100	43,14	100	66,16	100	82,1	100

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Таблиця Р.2. Динаміка видатків Віньковецького районного бюджету на освіту за економічною класифікацією за 2015-2019 рр., млн грн*

Код	Найменування	2015	2016	2017	2018	2019 (план)	Відхилення 2019 р. до 2015 р.	
							Абсол. знач.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2000	Поточні видатки, у тому числі	42,23	43,14	66,16	82,1	90,1	47,9	213,3
2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату	35,26	34,56	56,04	69,67	77,07	41,81	218,5
2200	Використання товарів і послуг	6,94	7,75	9,08	12,38	12,97	6,03	186,8
2210	- предмети, матеріали, обладнання та інвентар	1,24	1,87	2,27	3,45	2,05	0,81	165,3
2220	- медикаменти та перев'язувальні матеріали	0,01	0,02	0,03	0,04	0,05	0,04	500,0
2230	- продукти харчування	1,16	1,05	1,26	1,51	2,35	1,19	202,6
2240	- оплата послуг (крім комунальних)	0,34	0,4	0,7	1,02	0,51	0,17	150,0
2250	- видатки на відрядження	0,08	0,09	0,15	0,23	0,23	0,15	287,5
2270	- оплата комунальних послуг та енергоносіїв	3,42	4,32	4,66	6,13	7,77	4,35	227,2
2800	Інші поточні видатки	0,69	0,83	1,04	0,5	0,05	-0,64	7,25
3000	Капітальні видатки	0	0	0	0	0	-	-
Усього видатків на освіту		42,23	43,14	66,16	82,1	90,1	47,87	213,3

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Таблиця Р.3. Структура видатків Віньковецького районного бюджету на освіту за економічною класифікацією за 2015-2019 рр.*

Найменування	2015		2016		2017		2018		2019 (план)	
	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Поточні видатки, у т. ч.:	42,23	100	43,14	100	66,16	100	82,1	100	90,1	100
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	35,26	83,5	34,56	80,1	56,04	84,7	69,67	84,8	77,07	85,5
Використання товарів і послуг, у т. ч.:	6,25	14,8	7,75	17,9	9,08	13,7	12,38	15,1	12,97	14,4
- предмети, матеріали, обладнання та інвентар	1,24	2,93	1,87	4,33	2,27	3,43	3,45	4,20	2,05	2,27
- медикаменти та перев'язувальні матеріали	0,01	0,02	0,02	0,04	0,03	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05
- продукти харчування	1,16	2,75	1,05	2,43	1,26	1,90	1,51	1,84	2,35	2,60
- оплата послуг (крім комунальних)	0,34	0,80	0,4	0,92	0,7	1,05	1,02	1,24	0,51	0,56
- видатки на відрядження	0,08	0,19	0,09	0,2	0,15	0,22	0,23	0,28	0,23	0,25
- оплата комунальних послуг та енергоносіїв	3,42	8,1	4,32	10,0	4,66	7,04	6,13	7,46	7,77	8,62
Інші поточні видатки	0,69	1,63	0,83	1,92	1,04	1,57	0,5	0,06	0,05	0,05
Капітальні видатки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього видатків на освіту	42,23	100	43,14	100	66,16	100	82,1	100	90,1	100

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Додаток С

Таблиця С.1. Аналіз видатків Віньковецького районного бюджету на охорону здоров'я за 2015-2019 рр., млн грн*

Класифікаційна ознака	2015		2016		2017		2018		2019
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Багатопрофільна стаціонарна медична допомога	12,75	12,65	13,09	13,06	19,50	19,36	22,47	22,24	20,85
- частка у видатках на о. з., %	71,8	71,9	70,7	70,8	69,3	69,3	72,0	72,1	93,5
Первинна медична допомога	5,01	4,95	5,43	5,39	8,43	8,35	7,04	6,97	0,66
- частка у видатках на о. з., %	28,2	28,1	29,3	29,2	29,9	29,9	22,5	22,6	3,0
Програми і централізовані заходи у галузі охорони здоров'я	0	0	0	0	0,23	0,23	1,71	1,61	0,79
- частка у видатках на о. з., %	0	0	0	0	0,8	0,8	5,5	5,3	3,5
Усього видатків на охорону здоров'я	17,76	17,61	18,52	18,45	28,13	27,95	31,22	30,82	22,30
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Додаток Т

Таблиця Т.1. Склад і структура видатків Віньковецького районного бюджету на культуру та мистецтво за функціональною класифікацією за 2015-2019 рр.*

Класифікаційна ознака	2015		2016		2017		2018		2019
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Бібліотеки, млн грн	1,92	1,90	1,91	1,89	2,43	2,42	2,99	2,93	3,26
- частка у видатках на культуру та мистецтво, %	39,8	39,9	36,7	37,0	33,8	34,4	43,7	43,7	46,6
Палаци і будинки культури, центри дозвілля, млн грн	1,51	1,48	1,83	1,77	2,70	2,57	3,51	3,43	3,35
- частка у видатках на культуру та мистецтво, %	31,4	31,1	35,2	34,5	37,6	36,6	51,3	51,2	47,9
Інші заклади та заходи у галузі культури і мистецтва, млн грн	1,39	1,38	1,46	1,46	2,05	2,04	0,34	0,34	0,38
- частка у видатках на культуру і мистецтво, %	28,8	29,0	28,1	28,5	28,6	29,0	5,0	5,1	5,5
Усього видатків на культуру і мистецтво, млн грн	4,82	4,76	5,20	5,12	7,18	7,03	6,84	6,70	6,99
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Таблиця Т.2. Структура видатків Віньковецького районного бюджету на культуру та мистецтво за економічною класифікацією за 2015-2019 рр.*

Код	Найменування	2015		2016		2017		2018		2019 (план)	
		млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага	млн грн	пит. вага
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2000	Поточні видатки, у тому числі	4,76	100	5,12	100	7,03	100	6,70	100	6,99	100
2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату	4,21	88,4	4,30	84,0	5,90	84,0	5,42	80,9	6,20	88,7
2200	Використання товарів і послуг	0,49	10,3	0,82	16,0	1,03	14,6	1,23	18,4	0,78	11,2
2800	Інші поточні видатки	0,06	1,3	0,00	0,0	0,1	1,4	0,05	0,7	0,01	0,1
3000	Капітальні видатки	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Усього видатків на культуру та мистецтво		4,76	100	5,12	100	7,03	100	6,70	100	6,99	100

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Таблиця Т.3. Динаміка видатків Віньковецького районного бюджету на культуру та мистецтво за економічною класифікацією за 2015-2019 рр., млн грн*

Код	Найменування	2015	2016	2017	2018	2019 (план)	Відхилення 2019 р. до 2015 р.	
							Абсол. знач.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2000	Поточні видатки, у тому числі	4,76	5,12	7,03	6,70	6,99	2,23	146,8
2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату	4,21	4,30	5,90	5,42	6,20	1,99	147,2
2200	Використання товарів і послуг	0,49	0,82	1,03	1,23	0,78	0,29	159,2
2210	- предмети, матеріали, обладнання та інвентар	0,15	0,27	0,36	0,36	0,16	0,01	106,6
2240	- оплата послуг (крім комунальних)	0,05	0,07	0,15	0,37	0,05	0,00	100
2250	- видатки на відрядження	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	100
2270	- оплата комунальних послуг та енергоносіїв	0,28	0,47	0,51	0,49	0,55	0,27	196,4
2800	Інші поточні видатки	0,06	0,00	0,1	0,05	0,01	-0,05	16,6
3000	Капітальні видатки	0	0	0	0	0	0	0
Усього видатків на культуру та мистецтво		4,76	5,12	7,03	6,70	6,99	2,23	146,8

*Примітка. Складено автором за даними [49; 50; 51; 52; 53].

Додаток У

Таблиця У.1. Початкова матриця показників a_{ij} за 2016–2018 рр.*

Показник	Зведений бюджет Віньковецького району	Зведений бюджет Новоушицького району	Бюджет Солобковецької об'єднаної територіальної громади
2016 рік			
1	2	3	4
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,08	1,12	0,98
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	0,8	0,02	0,01
Коефіцієнт дотаційності	0,04	0,44	0,12
Коефіцієнт самостійності	0,20	0,47	0,80
Коефіцієнт податкової самостійності	0,98	0,53	0,58
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	0,80	0,66	1,02
2017 рік			
1	2	3	4
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,03	1,16	1,01
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	0,7	0,03	0,03
Коефіцієнт дотаційності	0,08	0,63	0,05
Коефіцієнт самостійності	0,21	0,52	0,88
Коефіцієнт податкової самостійності	0,97	0,52	0,61
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	0,92	0,70	0,96
2018 рік			
1	2	3	4
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,06	1,71	0,88
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	0,7	0,03	0,02
Коефіцієнт дотаційності	0,03	1,7	0,05
Коефіцієнт самостійності	0,23	0,82	0,91
Коефіцієнт податкової самостійності	0,97	0,85	0,62
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	1,02	0,81	0,98

*Примітка. Складено автором.

Додаток Ф

Таблиця Ф.1. Приведена матриця показників x_{ij} для проведення рейтингової оцінки за 2016–2018 рр.*

Показник	Зведений бюджет Віньковецького району	Зведений бюджет Новоушицького району	Бюджет Солобковецької об'єднаної територіальної громади
2016 рік			
1	2	3	4
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,54	3,73	1,4
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	2,66	0,06	0,03
Коефіцієнт дотаційності	0,13	1,46	0,4
Коефіцієнт самостійності	0,28	0,67	1,14
Коефіцієнт податкової самостійності	1,63	0,88	0,96
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	0,80	0,66	1,02
2017 рік			
1	2	3	4
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,47	1,65	1,44
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	2,33	0,1	0,1
Коефіцієнт дотаційності	0,26	2,1	0,16
Коефіцієнт самостійності	0,3	0,74	1,25
Коефіцієнт податкової самостійності	1,61	0,86	1,01
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	0,92	0,70	0,96
2018 рік			
1	2	3	4
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,51	1,20	1,25
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	2,33	0,01	0,06
Коефіцієнт дотаційності	0,1	0,51	0,16
Коефіцієнт самостійності	0,32	0,58	1,3
Коефіцієнт податкової самостійності	1,61	0,51	1,03
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	1,02	0,81	0,98

*Примітка. Складено автором.

Таблиця Х.1. Комплексний показник ризику*

Фінансові коефіцієнти	Бюджет					
	Віньковецького району		Новоушицького району		Солобковецької ОТГ	
	значення	ранг	значення	ранг	значення	Ранг
1	2	3	4	5	6	7
2016 рік						
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,08	1	1,12	1	0,98	1
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	0,8	4	0,02	1	0,01	1
Коефіцієнт дотаційності	0,04	1	0,44	2	0,12	1
Коефіцієнт самостійності	0,20	4	0,47	3	0,80	1
Коефіцієнт податкової самостійності	0,98	1	0,53	2	0,58	2
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	0,80	3	0,66	3	1,02	1
2017 рік						
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,03	1	1,16	1	1,01	1
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	0,7	4	0,03	1	0,03	1
Коефіцієнт дотаційності	0,08	1	0,63	4	0,5	3
Коефіцієнт самостійності	0,21	4	0,52	2	0,88	1
Коефіцієнт податкової самостійності	0,97	1	0,52	2	0,61	1
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	0,92	1	0,70	3	0,96	1
2018 рік						
Коефіцієнт бюджетного покриття	1,06	1	1,20	1	0,88	1
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	0,7	4	0,01	1	0,02	1
Коефіцієнт дотаційності	0,03	1	0,51	3	0,05	1
Коефіцієнт самостійності	0,23	1	0,58	2	0,91	1
Коефіцієнт податкової самостійності	0,97	1	0,51	2	0,62	1
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	1,02	1	0,81	3	0,98	1
Середній ранг		1,94		2,05		1,16

*Примітка. Складено автором.